
DECLARACIÓ DELS DRETS DE LA DONA I DE LA CIUTADANA

PARÍS 1791

CONVENCIÓ SOBRE L'ELIMINACIÓ DE TOTES LES FORMES DE DISCRIMINACIÓ CONTRA LES DONES

NOVA YORK 1979

DECLARACIÓ DE PEQUÍN

PEQUÍN 1995

Barcelona, juliol de 2009

Biblioteca de Catalunya. Dades CIP

Gouges, Olympe de, 1748?-1793

Declaració dels drets de la dona i de la ciutadana : París 1791. Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra les dones : Nova York 1979.

Declaració de Pequín : Pequín 1995. – (Textos polítics ; 4)

Títol al·lònim: Feminisme

ISBN 9788461315635

I. Conferència Mundial sobre las Mujeres (4a : 1995 : Pequín) II. Fundació Josep Irla III. Títol IV. Títol:Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra les dones (1980) IV. Títol: Feminisme V. Col·lecció: Textos polítics ; 4

1. Drets de les dones 2. Discriminació sexual envers les dones

396

Primera edició: març de 2008

Segona edició: juliol de 2009

Edició: Josep Vall

Text: Arnau Albert

Correcció lingüística: Iris Badia

Traduccions: Mallol Traductors Associats

Agraïments: Oliva Blanco, Georgina Oliva, Carme Porta i Jordi Serrano

Dipòsit legal B-29.952-2009

ISBN 978-84-613-1563-5

DECLARACIÓ DELS DRETS DE LA DONA I DE LA CIUTADANA

PARÍS 1791

CONVENCIÓ SOBRE L'ELIMINACIÓ DE TOTES LES FORMES DE DISCRIMINACIÓ CONTRA LES DONES

NOVA YORK 1979

DECLARACIÓ DE PEQUÍN

PEQUÍN 1995

TAULA DE CONTINGUTS

EL FEMINISME.....9

**DECLARACIÓ DELS DRETS
DE LA DONA I DE LA CIUTADANA**

PARÍS 179131

A la reina.....33

Els drets de la dona36

Preàmbul37

Articles.....38

Epíleg42

Forma del contracte social de l'home i la dona.....46

**CONVENCIÓ SOBRE L'ELIMINACIÓ DE TOTES LES FORMES
DE DISCRIMINACIÓ CONTRA LES DONES**

NOVA YORK 1979.....53

Part I.....58

Part II.....61

Part III.....63

Part IV68

Part V.....70

Part VI.....74

DECLARACIÓ DE PEQUÍN

PEQUÍN 1995	78
-------------------	----

EL FEMINISME

El feminisme és un moviment social i polític que treballa per l'emancipació de les dones i per la plena igualtat política, econòmica i jurídica respecte els homes. En certa manera, podem parlar de feminismes, en plural, degut a l'heterogeneïtat d'hipòtesis i interpretacions sobre les causes de la submissió de les dones envers els homes i la diversitat de propostes sobre com s'ha d'organitzar la societat per posar fi a la discriminació de les dones: des del feminisme cultural al feminisme de la igualtat, passant pel marxista, el radical, l'ecofeminisme... Tots amb el nexa comú de la lluita contra el patriarcat per instaurar un nou ordre social basat en la igualtat de drets.

De tots els corrents, en destaca el feminisme de la diferència, fonamentat en la crítica al patriarcat, és a dir, el predomini de l'home en totes les esferes de la societat, la defensa de la igualtat de drets i deures entre sexes i la convivència de dues formes d'entendre el món: la femenina i la masculina. En altres paraules, el feminisme de la diferència té l'objectiu de posar fi al patriarcat com a forma d'organització social i política advocant per una societat igualitària en drets, deures i funcions, en què la dona té una identitat pròpia i lliure respecte l'home, determinada per l'experiència de viure en un cos femení.

L'heterogeneïtat del moviment feminista ha donat lloc a una gran diversitat d'organitzacions a nivell local, nacional i internacional, les quals desenvolupen activitats i accions per posar fi a la discriminació de les dones des de les diferents perspectives del feminisme. Tot i aquesta gran diversitat ideològica, cal destacar que el discurs feminista ha im-

pregnat de forma progressiva bona part de les organitzacions polítiques, sobretot d'esquerres, i ha fet de les polítiques de dones una de les seves prioritats socials.

Les grans oblidades de la història

La discriminació per raó de sexe és la més antiga i universal de les desigualtats. Un clar exemple d'aquest fet és que les dones no apareixen als relats històrics a causa d'una visió historiogràfica tradicionalment androcèntrica. Les dones sempre han quedat relegades a jugar en un segon pla i, sovint, les poques dones que han transcendit en el temps, ho han fet a través de la notorietat del seu marit o qualsevol altre home de referència. Es descriuen minuciosament les grans civilitzacions, es narren amb tot detall les guerres i batalles més importants, així com les principals fams i epidèmies; però tot s'ha explicat obviant les dones.

Però per què no apareixen, als llibres d'història? En la majoria de cultures occidentals, les dones han estat utilitzades com a instrument de procreació i de manteniment de la llar, apartades de l'esfera pública, àmbit que en la societat patriarcal queda reservat a l'home. D'aquesta manera, el fet que tradicionalment l'objectiu de l'anàlisi històric fos la política, ha silenciat el paper de les dones durant bona part de la història de la humanitat.

Dones com l'alquimista Maria la Jueva (segle III d.C.), la matemàtica Hipàtia d'Alexandria (370-415 d.C.) o l'astrònoma Hildegard von Bingen (1098-1179), entre moltes altres, han estat silenciades i oblidades. No més personatges que han accedit a l'àmbit polític, com Cleòpatra (69 a.C.-30 a.C.) o Joana d'Arc (1412-1431), formen part del nostre imaginari col·lectiu més enllà de l'època contemporània. I és que al llarg del temps, i en gran part avui en dia, s'ha confós la història de la «humanitat» amb la història dels «homes».

Només amb el naixement de la historiografia social al llarg del segle XIX, es comença a estudiar el paper de les dones al llarg de la història. Malgrat això, no és fins que les dones accedeixen de forma generalitzada a l'educació universitària al llarg de la segona meitat del segle XX que apareixen els primers treballs centrats específicament en la història de les dones.

La Il·lustració i la Revolució Francesa: els drets de les dones com a qüestió política i l'exclusió com a ciutadanes

La idea que les dones són inferiors als homes ha estat socialment acceptada durant molt temps, per la qual cosa ens han arribat pocs exemples anteriors a la Revolució Francesa (1789-1799) que qüestionin aquesta visió. Tot i això, cal destacar l'anomenada «Querella de les dones», un intens debat a nivell europeu que confronta les posicions de la superioritat natural dels homes amb la de la defensa de la igualtat i la complementarietat dels sexes. En aquest context, hem d'emmarcar la filòsofa i poetessa francesa Christine de Pisan (1363-1434), la qual amb la seva obra renaixentista *La ciutat de les dames* (1405) redacta una primerenca apologia del sexe femení imaginant una ciutat habitada i gestionada només per dones.

La «Querella de les dones» es prolonga al llarg de la Il·lustració, on destaca el treball de François Poullain de la Barre (1647-1725) *Sobre la igualtat dels dos sexes* (1673), text de caràcter teòric considerat per la majoria de moviments com la primera obra pròpiament feminista. En aquest estudi, Poullain de la Barre denuncia a través del mètode cartesià la discriminació de les dones criticant aquells que consideren «natural» la seva inferioritat respecte els homes, elaborant el cos doctrinal de l'«igualitarisme».

En aquest context, la raó comença a esdevenir la base del coneixement, qüestionant tots aquells elements no demostrables empíricament,

i desgastant els pilars de l'Antic Règim —absolutisme, monarquia de dret diví, societat estamental...—. Paral·lelament, la llibertat i la igualtat s'erigeixen progressivament com a premisses bàsiques de les relacions humanes i s'estructuren noves formes d'organització social alternatives a les tradicionals.

Aquest pensament il·lustrat madura des de finals del segle XVII i sobretot al llarg del XVIII, i esdevé la principal base teòrica de la Revolució Francesa, procés que configura la concepció política i ideològica del món contemporani. D'aquesta manera, en quedar excloses del procés d'alliberament social que s'inicia a tot el món occidental amb la Revolució Francesa, les dones es veuen obligades a continuar lluitant per la seva emancipació fins als nostres dies.

Malgrat això, des del punt de vista del moviment feminista, les aportacions de la Il·lustració i les primerenques revolucions liberals del segle XVIII generalitzades al llarg del XIX són elements cabdals per la presa de consciència com a col·lectiu amb identitat pròpia i amb uns problemes, necessitats i desitjos comuns. D'aquesta manera, si fins aleshores les reivindicacions feministes han tingut un caràcter individual, a partir d'aquest moment les dones comencen a treballar de forma coordinada per tal de reivindicar els seus drets.

Una clara mostra d'aquest fet, la trobem amb la convocatòria el 1789 dels Estats Generals —alta institució que reuneix representants dels tres estaments socials (noblesa, clergat i poble) que no es convoca des de 1614— per part de Lluís XVI de França, forçat per la negativa de l'Assemblea de Notables d'aprovar unes reformes fiscals per redreçar la tensió social provocada per la recessió econòmica, la fallida de les finances reials i la fam que castiga la població. En quedar excloses de les reunions dels tres estaments per preparar les reivindicacions que portarien davant del rei, les dones es veuen obligades a redactar els seus propis quaderns de greuges on destaquen, entre altres demandes, el dret a l'educació i a

la propietat privada —per exemple, a disposar del seu salari—, l'eliminació de la legislació discriminatòria i la participació als Estats Generals. Prèviament, l'1 de gener del mateix any presenten davant de Lluís XVI la *Peticó de les dones del Tercer Estat al Rei* on també reivindiquen el dret a l'educació i l'accés a tots els oficis en condicions d'igualtat. Aquests dos actes són les primeres actuacions de les dones en política de forma organitzada, element que constata la presa de consciència per part de les dones que formen un col·lectiu propi amb reivindicacions comunes que esdevenen qüestions polítiques.

La implicació de les dones en el procés revolucionari no es detura. El 5 d'octubre del mateix 1789, les dones del mercat de Les Halles juguen un paper protagonista a la manifestació que força el rei a traslladar-se de Versalles a París, element cabdal de la Revolució. Paral·lelament, comencen a sorgir organitzacions de dones amb la voluntat de començar a incidir de forma directa en l'esfera política i social, com la *Société Républicaine Révolutionnaire*, fundada el febrer de 1793 i dirigida per Claire Lacombe (1765-?) i Pauline Léon (1768-?) com entitat revolucionària integrada exclusivament per dones fins a la seva prohibició l'estiu del mateix any.

L'exclusió de les dones de la representació als Estats Generals i la prohibició d'organitzacions com la *Société Républicaine Révolutionnaire* per part del govern revolucionari, són petites mostres de la resistència del patriarcat com a forma d'organització social. De la mateixa manera, la proposta del marquès de Condorcet (1743-1794) que la nova República eduqués en condició d'igualtat els homes i les dones és rebutjada per l'Assemblea Nacional Constituent i el seu text *De l'admission des femmes au droit de cité* (1790) és fortament criticat per les autoritats revolucionàries.

Però l'exemple paradigmàtic de la discriminació endèmica de les dones és la revocació per part de l'Assemblea Nacional Constituent de la

Declaració dels Drets de la Dona i de la Ciutadana el 1791, obra d'Olympe de Gouges (1748-1793), guillotinata per les seves idees polítiques –sobretot per l'oposició a la pena de mort contra Lluís XVI i la seva família. Essent conscient de la identitat diferenciada de les dones, de Gouges s'inspira en els conceptes d'igualtat i llibertat d'*El Contracte Social* (1762) de Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) per rebatre la *Declaració dels Drets de l'Home i del Ciutadà*, aprovada el 26 d'agost del 1789 per l'Assemblea Nacional Constituent exclouent les dones de la condició de ciutadania. D'aquesta manera, el text defensa la personalitat jurídica de les dones com a part integrant del poble sobirà i la igualtat de drets amb els homes, inclòs el dret a vot. Així, la *Declaració dels Drets de la Dona i de la Ciutadana* esdevé una proclama per a la universalització dels drets humans i desenvolupa una influència determinant en tots els moviments feministes que arriba fins als nostres dies.

El punt culminant de la reacció envers les demandes de llibertats de les dones es produeix el 1794, quan després de la presa del poder per part dels jacobins, el govern revolucionari prohibeix de forma explícita la participació de les dones en tota activitat política, prohibició que va acompanyada de la persecució i la repressió d'aquelles que s'havien significat amb més força per la defensa dels drets de les dones. Moltes van ser empresonades, com per exemple Lacombe i Léon, o van emprendre el camí de l'exili, i d'altres, amb menys sort, van ser víctimes de la guillotina.

A part de l'important llegat d'origen francès, una altra de les obres cabdals del feminisme és el text coetani a la Revolució *A Vindication of the Right of Woman* (1792), escrit per l'anglesa Mary Wollstonecraft (1759-1797). Amb aquest llibre, Wollstonecraft identifica l'exclusió de les dones del sistema educatiu com la principal causa de la seva submissió als homes, per la qual cosa no es poden considerar éssers inferiors per naturalesa, sinó que han estat privades d'un element clau per l'emancipació de qualsevol persona.

Els corrents socialistes i els drets de les dones

La forta reacció conservadora de les principals monarquies europees per frenar la internacionalització del procés revolucionari comporta una reafirmació de l'estructura patriarcal, adscriuint de nou les dones de forma indisociable a l'àmbit domèstic i familiar. Tot i aquesta reacció, el cos teòric del que posteriorment s'ha anomenat feminisme està escrit, i la veu de les dones es fa sentir a la majoria de revolucions liberals que determinen la història d'Europa del segle XIX. Si les idees feministes prenen cos de la mà de la Il·lustració i cristal·litzen políticament durant la Revolució Francesa, les reivindicacions de les dones s'estenen per tot el món occidental seguint l'estela de la industrialització i de la democràcia censatària.

Precisament, el desenvolupament del capitalisme provoca una transformació de les relacions tradicionals entre sexes, forçant moltes dones a accedir al mercat laboral —fins llavors desenvolupaven treballs domèstics no remunerats— davant la necessitat d'incrementar els ingressos de l'economia familiar per poder subsistir. En aquests moments, comença una doble discriminació envers les dones, ja que no només perceben un salari inferior, sinó que han de continuar fent-se càrrec de l'àmbit domèstic i familiar.

Les noves aportacions feministes s'han d'emmarcar dins les crítiques a les grans desigualtats socials que deriven del liberalisme polític i econòmic. No hem d'oblidar que les conquestes polítiques i socials de la Revolució Francesa només beneficien les noves elits econòmiques —la burgesia—, deixant-ne al marge, igual que a totes les dones, els sectors treballadors de la població. Fruit d'aquestes crítiques es comença a configurar el pensament socialista pel qual, tal i com mostra Charles Fourier (1772-1837), la situació de les dones esdevé un excel·lent barem per copsar el grau de desenvolupament d'una societat. Precisament, és Fourier qui encunya el terme feminisme el 1837.

Un dels primers moviments de contestació al sistema capitalista és el cooperativisme, teoritzat principalment pel gal·lès Robert Owen (1771-1858), i on hem d'emmarcar *Appeal of One Half of the Human Race, Women, against the Pretensions of the Other Half, Men* (1825) de William Thompson (1775-1833) i Anna Doyle Wheeler (1785-1848), una demanda del dret a vot de les dones en un moment on al Regne Unit es comença a reivindicar el dret al sufragi per a tots els homes.

L'obra de Thompson i Wheeler és la primera mostra de com el món anglosaxó, en ser el motor del liberalisme, recull el testimoni de la tradició il·lustrada francesa a l'hora de reivindicar els drets polítics i socials de les dones. Així, la lluita contra la discriminació de les dones passa a jugar un paper cabdal en la configuració de les diferents alternatives al capitalisme, com mostra la important literatura sobre la qüestió: *L'Union ouvrière* (1843) de Flora Tristan (1803-1844) en el camp del socialisme utòpic; i *L'Orígen de la família, la propietat privada i l'Estat* (1884) de Friedrich Engels (1820-1895) o *Die Frau und der Sozialismus* (1883) d'August Bebel (1840-1913), com obres cabdals del socialisme marxista.

Les principals tesis socialistes defensen que l'emancipació de les dones no es pot produir en el marc del sistema capitalista, el qual, no únicament les sotmet a la desigualtat de classe, sinó també a la discriminació patriarcal. Malgrat aquest discurs, en molts moments la pràctica política no es pren la qüestió de les dones com un element prioritari en considerar que les seves problemàtiques desapareixeran amb la construcció d'una societat sense classes. Aquesta concepció provoca una hostilitat creixent envers les demandes de dret a vot de les dones, i arriba a considerar a les sufragistes enemigues de classe en entendre la seva tasca com una maniobra de la burgesia per desviar l'atenció de les treballadores cap a un problema secundari per dividir la capacitat d'acció unitària del proletariat i així poder mantenir l'ordre establert.

Per la seva banda, l'anarquisme no atén amb tanta dedicació la discriminació de les dones, i fins i tot alguns dels seus principals teòrics man-

tenen plantejaments clarament discriminatoris, com Pierre Joseph Proudhon (1809-1865) que considera l'esfera privada l'àmbit ideal de dedicació de les dones. Malgrat això, en termes generals, l'anarquisme defensa que les dones s'han d'alliberar mitjançant el seu esforç individual, com exposa Emma Goldman (1869-1940) ja entrat el segle xx.

El moviment sufragista

La maduresa del moviment sufragista es produeix als Estats Units d'Amèrica (EUA), on manté un estret lligam amb el moviment abolicionista per les seves similituds amb la situació dels esclaus. En aquest sentit, podem prendre la Convenció de Seneca Falls, celebrada el 1848 a Nova York per debatre els drets de les dones, com l'acte fundacional del sufragisme, el primer moviment modern de caràcter feminista. Dins el marc d'aquesta trobada s'aprova la *Declaration of Sentiments*, elaborada principalment per Elizabeth Cady Stanton (1815-1902) i signada per 68 dones i 32 homes, que denuncia les grans mancances en l'àmbit dels drets de les dones a la *Declaració d'Independència dels Estats Units d'Amèrica* (1776).

Paral·lelament al creixement del moviment sufragista, es comencen a produir els primers canvis legislatius que atorguen el dret a vot a les dones. El 1838 trobem el primer exemple de reconeixement d'aquest dret amb l'aprovació del sufragi femení passiu a les illes polinesies de Pitcairn, colònia britànica de l'oceà Pacífic, seguida d'Austràlia del Sud (1861), Wyoming (1869) i Nova Zelanda (1893). D'altra banda, el primer territori que permet a les dones presentar-se a les eleccions és Austràlia del Sud el 1902 i un any més tard Tasmània.

Al marge del dret a vot, al llarg de la segona meitat del segle XIX també es produeixen altres reformes legals encaminades a posar fi a la discriminació de les dones. El país pioner en aquest camp és Noruega que reconeix el dret a heretar el 1845 i permet a les dones dedicar-se al lliure comerç des de 1864. Posteriorment, Finlàndia reconeix el 1878 el dret de les dones a la propietat i a la igualtat d'herència i uns anys més tard, el 1889,

a disposar lliurement del seu salari a les dones casades. Aquest darrer aspecte ja ha estat reconegut per Anglaterra, el 1882.

Malgrat aquests avenços, no és fins a inicis del segle xx que el dret al sufragi femení arriba a Europa, amb els casos de Finlàndia (1906), Noruega (1913) i Dinamarca (1915). El cas exemplar de les dificultats per adquirir el dret a vot és el del moviment sufragista anglès. El 1866 la Cambra dels Comuns rebutja la sol·licitud del diputat John Stuart Mill (1806-1873) d'atorgar el dret a vot a les dones, esperonant les reivindicacions d'un moviment sufragista que accentua la seva força a les darreries del segle xix. D'aquesta manera, el 1897 es funda la National Union of Women's Suffrage Societies (NUWSS) a través de la unió de National Central Society for Women's Suffrage i Central Committee, National Society for Women's Suffrage sota el lideratge de Millicent Fawcett (1847-1929). La NUWSS és una organització purament política centrada en la consecució del dret a vot com a principal objectiu. Davant la manca de resultats, el 1903 Emmeline Pankhurst (1858-1928) funda la Women Social and Politic Union, organització que contempla l'acció directa per tal d'assolir el dret a vot. Aquesta radicalització del moviment a través de les manifestacions i atemptats a l'ordre públic és fortament reprimida per les autoritats, repressió contestada amb dures vagues de fam per part de les sufragistes. Aquesta escalada de tensió s'apaivaga amb l'acord dels sectors sufragistes més conservadors amb el govern de reconèixer el dret a vot a les dones majors de 30 anys el 1918, tot i que no és fins deu anys després que les dones poden exercir el dret a vot en condicions d'igualtat amb els homes.

Dels primers moviments feministes dels Països Catalans als avenços de la Segona República

Les manifestacions de caràcter feminista als Països Catalans apareixen a les darreries del segle xix, penetrant en el si del republicanisme d'arrel popular i de l'incipient catalanisme polític. Des de l'òptica progressista,

cal destacar Ángeles López de Ayala (1858-1926), considerada la principal intel·lectual feminista del tombant del segle XIX al XX. El 1889 López de Ayala funda la primera organització feminista de l'Estat, la Sociedad Autónoma de Mujeres de Barcelona, amb la col·laboració de Teresa Claramunt (1862-1932) i Amalia Domingo (1835-1909), per defensar els interessos laborals i socials de les dones. De la mateixa manera, el 1898, impulsa la Sociedad Progresiva Femenina, la qual desenvolupa una important tasca a favor de l'educació i la socialització de les dones treballadores, arribant a albergar una escola laica. La figura de López de Ayala també destaca en el camp de la premsa, impulsant els primers altaveus del pensament feminista: *El Progreso* (1889), *El Gladiador* (1906), *El Libertador* (1910) i *El Gladiador del Librepensamiento* (1914).

L'eclosió de tot aquest moviment arriba el 1910 amb l'organització d'una multitudinària manifestació feminista a Barcelona, la qual congrega entre 10.000 i 20.000 persones als carrers de la capital catalana sota la bandera de l'emancipació de les dones. En paral·lel, Mataró, Reus, Manresa i Palamós també organitzen concorregudes manifestacions del mateix signe.

Des d'una altra perspectiva, el feminisme també influència el catalanisme conservador d'inicis del segle XX. Així, des d'una vessant molt paternalista, les dones de la burgesia consideren que tenen el deure moral de protegir a les treballadores per motius humanitaris, però també per evitar la radicalització de les seves postures. En aquest sentit, cal destacar la tasca de Dolors Monserdà (1845-1919), autora dels treballs *El feminisme a Catalunya* (1907), *Estudi feminista* (1909) i *Tasques socials* (1916), i promotora del Patronat d'Obreres de l'Agulla, organització destinada a ajudar les treballadores a domicili.

Dins el marc de Solidaritat Catalana (1906), aquest moviment feminista comença a implicar-se en política assumint com a pròpies les demandes d'autonomia per a Catalunya. El suport de les dones al catalanisme polític cristal·litza el 1906 amb l'aparició de la revista *Or i Grana. Setmanari*

autonomista per a dones (1906-1907) el qual promou la creació de la Lliga Patriòtica de Dames (1906), formada, entre d'altres, per Josefa Dachs de Prat de la Riba, Eulàlia Forment de Vinyals, Pilar Gispert de Llimona, Francesca Bonnemaison (1872-1949) o la mateixa Monserdà. Malgrat tot, la Lliga Patriòtica de Dames no es pot considerar pròpiament un moviment feminista de reivindicació, ja que entre d'altres elements, s'oposa a la participació de les dones en política i al dret al sufragi femení.

Coetàniament a l'aparició d'aquestes organitzacions, neix la revista *Feminal* (1907-1917), suplement de *La Il·lustració Catalana* (1903-1917), que sota la direcció de Carme Karr (1865-1943) advoca de forma clara per la igualtat de drets entre homes i dones. Amb un caràcter més reivindicatiu, Karr defensa la necessitat de culturalització de les dones de classe mitjana per tal que puguin treballar amb les mateixes condicions que els homes. Una iniciativa semblant, però destinada a la culturalització de les dones treballadores, és la creació el 1910 de l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular per a la Dona, de la mà de Bonnemaison, la primera biblioteca per a dones d'Europa, que té l'objectiu d'afavorir l'emancipació de les treballadores.

D'aquesta manera, al llarg dels anys deu i inicis dels vint es creen diferents organitzacions per a dones a la ciutat de Barcelona —Federació Sindical d'Obreres (1912), Cercle de la Dona de l'Avenir (1919), Institut de la Dona que Treballa (1920), Acció Femenina (1921)...— i a València —Agrupació Concepció Arenal (1920)—, alhora que es comença a difondre una important literatura sobre la situació social de les dones amb obres com *Breus consideracions sobre la dona* (1904) de Joaquina Santamaria (1854-1930) o *Ço que deu ésser el feminisme* (1915) i *Manifest a la feminitat* (1918) de Miquel Poal (1892-1935), al marge dels treballs de Monserdà anteriorment esmentats.

D'altra banda, com a la resta d'Europa, cal destacar l'hostilitat que el moviment feminista rep per part de les organitzacions d'arrel socialista i anar-

quista que al llarg de les primeres dècades del segle xx capitalitzen el treball per l'emancipació de les classes treballadores. Tanmateix, arran de les tensions socials i polítiques contra la dictadura de Miguel Primo de Rivera (1870-1930), les dones comencen a reivindicar la igualtat de drets amb més força, amb el dret a vot com una de les principals demandes, sobretot després de la participació de Lily R. Schenrich de Cabrera, marquesa del Ter, al Congrés de l'Aliança Internacional per al Sufragi de les Dones celebrat a París el 1926.

Amb la proclamació de la Segona República (1931-1939) i la recuperació de la Generalitat de Catalunya, les dones intensifiquen la reivindicació del dret a vot. En aquest sentit, Esquerra Republicana de Catalunya, en la *Declaració de Principis* fundacional aprovada el març de 1931, pren la igualtat davant la llei i el dret al sufragi femení passiu i actiu com una de les seves bases fonamentals. De la mateixa manera, cal destacar el compromís que adopta per a la millora de les condicions de vida de les mares mitjançant propostes avançades en el temps com la creació d'escoles bressol i de clíniques maternals.

Fidels a aquests valors, les afiliades d'Esquerra organitzen una consulta paral·lela al plebiscit de l'Estatut de Catalunya per fer sentir la veu de les dones catalanes en una decisió de gran transcendència i aconseguen més de mig milió de signatures a favor del text estatutari aprovat pel Parlament de Catalunya. Finalment, el desembre de 1931 s'aprova la Constitució de la República Espanyola on es reconeix el dret al sufragi en condicions d'igualtat per a les dones.

Durant l'etapa republicana, les dones viuen una època de llibertat que es constata amb un notable augment de la seva presència a l'esfera política i social, com mostra l'elecció el 1936 de la catalana Frederica Montseny (1905-1994) com a ministra de Sanitat, que esdevé la primera dona ministre de l'Europa occidental. Per la seva banda, per tal d'incentivar la participació de les dones en política, Esquerra crea el 1932 la Secció

Femenina, de la qual en destaca Maria Dolors Bargalló (1902-1980). Així mateix, per la seva tasca institucional, altres dones d'Esquerra que desenvolupen un important compromís polític són Nativitat Yarza (1872-?) –alcaldessa de Bellprat, la primera escollida democràticament de Catalunya i de l'Estat espanyol–, Justa Goicoechea (1896-1973) –primera regidora de l'Hospitalet de Llobregat– o Fidela Renom (1891-1987) –primera regidora de Sabadell.

La progressiva incorporació de les dones a l'esfera pública s'accelera com a conseqüència de la mobilització popular per frenar l'alçament feixista que dona lloc a la Guerra Civil (1936-1939). Una clara mostra d'aquest fet la trobem amb la proliferació de nombroses publicacions feministes com *Companya* (1937) o la creació de l'Aliança Nacional de la Dona Jove (1937), entitat integrada per diferents organitzacions per lluitar contra el feixisme presidida per la militant d'Esquerra Montserrat Martínez. En el mateix sentit, cal destacar la celebració al Palau de la Música de Barcelona entre el 6 i el 8 de novembre de 1937 del primer Congrés Nacional de la Dona, convocat per les principals organitzacions polítiques i sindicals de Catalunya i al qual hi assisteixen més de 800 delegades. Arran del congrés es crea la Unió de Dones de Catalunya, presidida per Bargalló, que esdevé la principal organització femenina antifeixista de Catalunya.

Al marge del creixement notable de l'activitat política de les dones, al llarg de la República i sobretot durant la Guerra Civil es produeix una important incorporació de les dones al mercat laboral. Així, el juliol de 1937 la Generalitat crea l'Institut d'Adaptació Professional de la Dona, el qual amb poc més de mig any mobilitza més de 5.000 dones per a les indústries de guerra. La tasca del Govern català per afavorir l'emancipació de les dones també es fa palesa amb l'aprovació d'una llei que despenalitza l'avortament, el desembre de 1936.

Tot aquest procés a favor de l'alliberament de les dones es reverteix amb la derrota a la Guerra Civil, i comença una etapa en què les dones es tornen a veure obligades a seguir el patró social del patriarcat.

De la lluita per la igualtat real a la institucionalització del feminisme

Després de l'extensió del dret al sufragi, malgrat el creixement dels plantejaments antifeministes protagonitzats per les ideologies feixistes, després de la Segona Guerra Mundial (1939-1945), al món democràtic la igualtat legal sembla un fet. Però més enllà de les millores legislatives, al llarg de la dècada de 1950 el feminisme es replanteja teixint un nou discurs centrat en la crítica al patriarcat com a principal element d'opressió de les dones. Aquest nou feminisme pren força sobretot des que es comença a generalitzar la presència de dones a les universitats i a llocs de treball tradicionalment reservats als homes, eclosionant de forma paral·lela els altres moviments socials —ecologisme, pacifisme, anticolonialisme...— apareguts durant els anys 1960.

Una mostra de la insatisfacció de les dones amb el rol social que desenvolupen és l'obra *El segon sexe* (1949), de Simone de Beauvoir (1908-1986), la primera anàlisi feminista que identifica de forma explícita el patriarcat com la base de la subordinació social de les dones als homes i es converteix en el llibre de capçalera de l'anomenada «segona onada feminista». En el mateix sentit, cal destacar la influència de l'obra *La mística de la feminitat* (1963) escrita per Betty Friedan (1921-2006) on manifesta la necessitat de transformar el rol femení contemporani, el qual continua basant-se en la reproducció i el manteniment de la llar, per tal que les dones es puguin desenvolupar plenament com a ciutadanes. Aquestes dues obres són un clar reflex que falta molt per aconseguir la igualtat real.

La segona onada feminista es caracteritza per l'aparició d'una gran diversitat de corrents diferenciats entre ells per la forma d'analitzar el patriarcat i la conseqüent disparitat de propostes alternatives d'organització social. La mateixa Friedan funda, el 1966 als EUA, la National Organization for Women, màxim exponent del feminisme liberal, el qual defineix la situació de les dones com a «desigual» i no «d'opressió», plantejant la necessitat de reformar el sistema per avançar cap a la igualtat.

En oposició als planejaments reformistes sorgeix, també als EUA, el feminisme radical amb el manifest *New York Radical Feminist* (1969) i amb la fundació de Women's Liberation (1970). Malgrat la seva heterogeneïtat, al llarg de la dècada de 1970 el feminisme radical s'estén per tot el món occidental, i dóna lloc al que avui anomenem feminisme de la diferència, amb Kate Millet (1934) als EUA i Luce Irigaray (1930) i Carla Lonzi (1931-1982) a Europa com a principals ideòlogues. El feminisme de la diferència defensa l'existència d'una cultura pròpia de les dones, producte de l'experiència viscuda en un cos femení, per la qual cosa cal acceptar la diferència entre sexes treballant per una societat on convivin en condicions d'igualtat la cultura femenina amb la masculina.

En la mateixa oposició al feminisme liberal, també destaca el feminisme de la igualtat molt influït per la doctrina d'arrel marxista. En aquest sentit, el feminisme de la igualtat o feminisme social intenta conjugar la crítica al patriarcat amb la lluita de classes, amb la finalitat de superar la tradicional subordinació de l'emancipació de les dones a l'enfonsament del sistema capitalista. Malgrat això, el feminisme de la igualtat continua sense contemplar la identitat diferenciada de les dones, per la qual cosa es limita a treballar per l'equiparació d'oportunitats entre homes i dones amb la perspectiva de superar de forma progressiva el terme «gènere».

L'impacte d'aquesta nova onada feminista arriba als Països Catalans de la mà de la lluita antifranquista que protagonitza l'etapa de la Transició amb la tasca de persones tan destacades com Maria Aurèlia Capmany (1918-1991), autora entre d'altres obres, de *La dona a Catalunya* (1966) i *El feminisme a Catalunya* (1973). El gran impuls d'aquesta segona etapa del feminisme català és la celebració a Barcelona el maig de 1976 de les Primeres Jornades Catalanes de la Dona, les quals reuneixen més de 4.000 dones i serveixen per situar les reivindicacions de les dones en plena dinàmica d'oposició al franquisme en considerar la dictadura el principal escull per la seva emancipació. La vigència de la legislació fran-

quista després de la mort del general Franco el 1975 fa que es mantingui la discriminació legal de les dones, com es constata amb la subordinació al marit en ser considerades un ésser inferior o la pena de presó i la pèrdua de la custòdia dels fills en cas d'adulteri, per la qual cosa bona part de l'activitat feminista va encaminada a aconseguir la igualtat legal i a promoure una «amnistia femenina», destacant la manifestació del 8 de març de 1977 a Barcelona, que reuneix més de 10.000 persones.

Fruit de les Primeres Jornades Catalanes de la Dona sorgeixen múltiples iniciatives que cristal·litzen amb la creació de la Coordinadora Feminista de Catalunya, plataforma unitària i independent que aglutina les diferents corrents feministes amb el compromís democràtic com a nexa comú que es concreta amb la reivindicació d'abolir la legislació discriminatòria, la denúncia de la violència de gènere i el reconeixement del treball domèstic i del dret al plaer sexual.

La Coordinadora Feminista de Catalunya manté una tensa relació amb l'Associació Catalana de la Dona fundada el mateix any pel Partit del Treball de Catalunya, amb el suport d'organitzacions comunistes i socialistes, entitat amb una notòria presència de partits polítics d'esquerres. El desembre de 1976, l'Associació Catalana de la Dona protagonitza un míting al Palau Blaugrana on advoca per la despenalització de l'avortament i de la compra d'anticonceptius, i sobretot insta les dones a participar de forma directa en la política.

Al mateix temps, en l'àmbit de la societat civil cal destacar l'aparició de diferents iniciatives feministes com la Casa de la Dona, la Llibreria de les Dones, el Centre d'Estudis de la Dona, Edicions La Sal... així com el naixement de revistes feministes com *Dones en Lluita*.

Amb l'aprovació de la Constitució Espanyola el 1978 —les dones poden tornar a votar en condicions d'igualtat amb els homes gràcies a la Llei

de Reforma Política espanyola de 1977— s'assoleix la igualtat legal entre homes i dones, posant fi a 40 anys durant els quals les dones són permanentment considerades menors d'edat. Paral·lelament a la progressiva implantació de les bases democràtiques, el feminisme accentua la seva divisió entre els que entenen la lluita feminista com un element independent als partits polítics i les que advoquen per la doble militància, però també, i de forma creixent, en els diferents corrents que configuren el feminisme a nivell internacional.

A nivell global, les reivindicacions feministes comencen a tenir una traducció a nivell institucional fruit de la força que el moviment pren al llarg de les dècades de 1960 i 1970. La *Carta Fundacional de les Nacions Unides* (1945) estableix com un dels seus objectius principals la igualtat entre homes i dones i el treball per l'eliminació de les discriminacions per raó de sexe. Posteriorment, l'ONU reafirma aquesta voluntat amb importants acords com la *Declaració Universal dels Drets Humans* (1948) i la *Carta Internacional dels Drets Humans* (1966).

Malgrat la importància de tots aquests tractats i la tasca per introduir la perspectiva de gènere en les polítiques de l'ONU desenvolupada per la Comissió per l'Estatut de les Dones (1946), a inicis de la dècada de 1960 es fa palès que no n'hi ha prou amb intentar protegir els drets de les dones a través de tractats de caràcter general. D'aquesta manera, l'ONU advoca per començar a desenvolupar polítiques de dones de forma específica, com mostra l'aprovació el 1967 de la *Declaració sobre l'Eliminació de la Discriminació contra les Dones*, un text que esdevé una important declaració d'intencions, però al qual li manca la força contractual dels tractats. Per aquest motiu, cinc anys més tard comencen els treballs per dotar-se de força normativa culminant amb l'aprovació de la **Convenció sobre l'Eliminació de Totes les Formes de la Discriminació contra les Dones** —coneguda com a CEDAW, les sigles de la Convenció en anglès— per part de l'Assemblea General de l'ONU de 1979.

Després de les tres Conferències Mundials de la «Dècada de les dones: igualtat, desenvolupament i pau» —Mèxic DF (1976), Copenhaguen (1980) i Nairobi (1985)—, el 1995 l'ONU organitza la 4a Conferència Mundial sobre les Dones a Pequín el 1995 per tal d'elaborar un pla d'actuació que contribueixi a assolir els objectius fixats pel 2000 al document *Estratègies de Nairobi orientades al futur per al progrés de les dones* aprovat deu anys abans. En el marc d'aquesta trobada, celebrada paral·lelament a un fòrum d'ONG que congrega més de 20.000 feministes, es debat entorn de la feminització de la pobresa, les desigualtats entre sexes en l'accés a l'educació, la salut, el treball i els centres de poder, la violència envers les dones i el dret a la llibertat sexual. Després d'un intens debat que culmina el 1999, s'aprova la *Plataforma per a l'Acció* i la **Declaració de Pequín** per tal de prosseguir en la tasca de l'ONU d'eliminar la discriminació de les dones tant a l'esfera pública com privada. Els resultats d'aquesta conferència han estat revisats cinc anys més tard en el marc de l'Assemblea General de l'ONU «Dona 2000: Igualtat entre gèneres, desenvolupament i pau en el segle xx», coneguda com Pequín+5.

Per la seva banda, el 1992 Esquerra actualitza els seus *Estatuts* adoptant de forma explícita «l'assumpció del compromís feminista». El 1993 concreta les bases d'aquest compromís incorporant a la nova *Declaració Ideològica*, aprovada pel 19è Congrés Nacional, la igualtat de drets home-dona, l'avenç cap a la igualtat real garantint un mateix tracte social, laboral, cultural i econòmic, la promoció de l'educació no sexista i el dret a l'avortament lliure i gratuït.

La institucionalització de les polítiques feministes als Països Catalans, encaminades a l'apoderament de les dones, pren força a partir de la creació de l'Institut Valencià de la Dona (1988) —actualment les seves funcions les desenvolupa la Direcció General de la Dona i per la Igualtat— i de l'Institut Català de la Dona (ICD) (1989) —des de 2004 Institut Català de les Dones—, organismes dependents de la Generalitat Valenciana

i de la Generalitat de Catalunya respectivament, encarregats d'impulsar les polítiques de dones i elaborar estudis sobre la situació de les dones a cada territori. Cal destacar que l'ICD compta amb el suport del Consell Nacional de Dones de Catalunya, i la Direcció General de la Dona i per la Igualtat amb el del Consell Valencià de la Dona, òrgans consultius integrats per les entitats, associacions, grups i consells de dones de cada territori. De la mateixa manera, el Govern de les Illes Balears crea el 2000 l'Institut Balear de la Dona, entitat homòloga a la valenciana i a la catalana. D'aquesta manera, s'entra al segle XXI amb una aposta decidida per la transversalització de les polítiques de dones i l'ús de l'acció positiva per aconseguir la igualtat dins la diferència entre dones i homes.

Més informació

CEDAW

www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/

IV Conferència Mundial sobre la Dona – Pequín 1995

www.un.org/womenwatch/daw/beijing/index.html

DECLARACIÓ DELS DRETS DE LA DONA I DE LA CIUTADANA

PARÍS 1791

A LA REINA

Senyora,

Poc acostumada al llenguatge adreçat als reis, no utilitzaré l'adulació dels cortesans per homenatjar-vos amb aquest escrit singular. La meua finalitat, senyora, és parlar-vos francament. No he esperat l'època de la llibertat per expressar-me d'aquesta manera; em vaig mostrar amb la mateixa energia en una època en què la ceguesa dels dèspotes castigava una audàcia tan noble.

Quan tot l'Imperi us acusava i us feia responsable de les seves calamitats, jo sola, en un temps de pertorbacions i de tempesta, vaig tenir la força d'assumir la vostra defensa. Mai no he pogut creure que una princesa, educada en el si de la magnificència, tingui tots els vicis de la baixesa.

Sí, senyora, quan vaig veure l'espasa aixecada sobre vós vaig expressar les meves observacions entre aquella espasa i la víctima; però avui que veig i observo de prop la multitud a sou dels motins, frenada per la por de les lleis, us diré, senyora, el que no us hauria dit aleshores.

Si l'estranger porta les armes a França, vós ja no sou, als meus ulls, aquella reina falsament inculpada, aquella reina interessant, sinó una implacable enemiga dels francesos. Ai, senyora, penseu que sou mare i esposa, utilitzeu tot el vostre crèdit per al retorn dels prínceps. Aquest crèdit, tan sàviament aplicat, consolida la corona del pare, la conserva per al fill i us reconcilia amb l'amor dels francesos. Aquesta digna negociació és el

veritable deure d'una reina. La intriga, la càbala, els projectes sanguinaris precipitarien la vostra caiguda si algú pogués sospitar que sou capaç de tals designis.

Que una tasca més noble, senyora, us caracteritzi, promogui la vostra ambició i fixi les vostres mirades. Només a aquella que l'atzar va elevar en un lloc eminent correspon donar pes a l'impuls dels Drets de la Dona i accelerar-ne l'èxit. Si vós fóssiu menys instruïda, senyora, podria témer que els vostres interessos particulars transcendissin els del vostre sexe. Vós estimeu la glòria; penseu, senyora, que els crims més grans s'immortalitzen com les grans virtuts, però quina diferència de celebritat en els fastos de la història! Una serà contínuament considerada un exemple, l'altra serà eternament l'execració del gènere humà.

Mai no se us imputarà com un crim treballar en la restauració dels costums, donar al vostre sexe tota la consistència que pot rebre. Aquesta obra no és el treball d'un dia, malauradament per al nou règim. Aquesta revolució s'operarà quan totes les dones estiguin tipes de la seva deplo-
rable sort i dels drets que han perdut a la societat. Sostingueu, senyora, una causa tan bella; defenseu aquest sexe malaurat i ben aviat tindreu amb vós una meitat del regne i com a mínim el terç de l'altra.

Heus aquí, senyora, heus aquí les empreses per a les quals heu d'aixecar i utilitzar el vostre crèdit. Creieu-me, senyora, la nostra vida és ben poca cosa, sobretot per a una reina, quan aquesta vida no està embellida per l'amor dels pobles, pels encants eterns de la beneficència.

Si és veritat que hi ha francesos que armen totes les potències contra la seva pàtria, per què és? Per frívols prerrogatives, per quimeres. Creieu-me, senyora —si jutjo pel que sento—, que el partit monàrquic es destruirà a si mateix, que abandonarà tots els tirans i que tots els cors s'uniran al voltant de la pàtria per defensar-la.

Heus aquí, senyora, heus aquí els meus principis. En parlar-vos de la meva pàtria perdo de vista l'objectiu d'aquesta dedicatòria. Així és com tot bon ciutadà sacrifica la seva glòria, els seus interessos, quan només té per objecte els del seu país.

Sóc, amb el respecte més absolut, senyora, la vostra humil i obedient servidora,

De Gouges

ELS DRETS DE LA DONA

Home, ets capaç d'ésser just? És una dona qui et fa la pregunta, no li trauràs almenys aquest dret. Digues, qui t'ha donat l'imperi sobirà d'oprimir el meu sexe? La teva força? Els teus talents? Observa el creador en la seva saviesa, recorre la natura en tota la seva grandesa, a la qual sembla que vols aproximar-te, i dóna'm, si t'hi atreveixes, l'exemple d'aquell imperi tirànic.¹

Remunta't als animals, consulta els elements, estudia els vegetals, llança per fi una mirada a totes les modificacions de la matèria organitzada, i rendeix-te davant l'evidència quan te n'ofereixo els mitjans; cerca, furga i distingeix, si pots, els sexes en l'administració de la natura. Arreu els trobaràs confosos, arreu cooperen en un conjunt harmoniós per a aquesta obra mestra immortal.

Només l'home ha conjuminat un principi a partir d'aquesta excepció. Arbitrari, cec, inflat de ciències i degenerat, en un segle de llums i de sagacitat, en la ignorància més crassa, vol governar com un dèspota sobre un sexe que ha rebut totes les facultats intel·lectuals; pretén gaudir de la Revolució i reclamar els seus drets a la igualtat, per no dir res més.

¹ De París al Perú, del Japó a Roma, l'animal més ximple, segons el meu parer, és l'home (nota d'Olympe de Gouges).

PREÀMBUL

Les mares, les filles, les germanes, representants de la nació, demanen constituir-se en Assemblea Nacional. Considerant que la ignorància, l'oblit o el menyspreu dels drets de la dona són les úniques causes de les desgràcies públiques i de la corrupció dels governs, hem decidit exposar en una solemne declaració els drets naturals, inalienables i sagrats de la dona a fi que aquesta declaració presenti constantment a tots els membres del cos social el record imperible dels seus deures, per tal que els poders de les dones i els dels homes siguin comparables en qualsevol moment en els objectius de totes les institucions polítiques i així es respectin més, per tal que les reclamacions de les ciutadanes, fonamentades des d'ara en principis simples i incontestables, coadjuvin sempre al manteniment de la Constitució, dels bons costums i de la felicitat de tothom.

En conseqüència, el sexe superior tant en bellesa com en coratge en els sofriments materns, reconeix i declara, en presència i sota els auspicis de l'Ésser Suprem, els drets següents de la dona i de la ciutadana:

ARTICLES

I

La dona neix lliure i és igual que l'home en drets. Les distincions socials només poden estar fundades en la utilitat comuna.

II

L'objectiu de qualsevol associació política és la conservació dels drets naturals i imprescriptibles de la dona i de l'home: aquests drets són la llibertat, la propietat, la seguretat i, per sobre de tot, la resistència a l'opressió.

III

El principi de qualsevol sobirania resideix essencialment en la nació, la qual no és res més que la reunió de la dona i l'home: cap cos ni cap individu no poden exercir cap autoritat que no vingui expressament d'allà.

IV

La llibertat i la justícia consisteixen a retornar tot el que pertany a un altre; així, l'exercici dels drets naturals de la dona no té més límits que la tirania amb què l'home se li oposa, i aquests límits han d'ésser reformats per les lleis de la naturalesa i la raó.

V

Les lleis de la naturalesa i de la raó prohibeixen totes les accions perjudicials per a la societat: tot el que no està prohibit per aquestes lleis, sàvies i divines, no pot ésser impedit, i ningú no pot estar obligat a fer el que no ordenen.

VI

La llei ha d'ésser l'expressió de la voluntat general; totes les ciutadanes i tots els ciutadans han de contribuir personalment o mitjançant els seus representants a conformar-la. Ha d'ésser la mateixa per a tothom: essent totes les ciutadanes i tots els ciutadans iguals davant els ulls de la llei, han d'ésser igualment admissibles en totes les dignitats, llocs i treballs públics, segons les seves capacitats i sense cap altra distinció que les virtuts i els talents que posseeixin.

VII

No hi ha excepcions per a cap dona; la dona serà acusada, arrestada o detinguda en els casos determinats per la llei. Les dones obeeiran igual com els homes aquesta llei rigorosa.

VIII

La llei ha d'establir només les penes estrictament i evidentment necessàries, i ningú no pot ésser castigat més que en virtut d'una llei establerta i promulgada abans del delictes i aplicable legalment a les dones.

IX

Quan una dona sigui declarada culpable, que la llei hi exerceixi tot el seu rigor.

X

Ningú no pot ésser molestat per les seves opinions bàsiques; la dona té el dret de pujar al cadafal i igualment ha de tenir el dret de pujar a la tribuna, sempre que les seves manifestacions no pertorbin l'ordre públic establert per la llei.

XI

La lliure comunicació de les idees i de les opinions és un dels drets més preciosos de la dona, ja que aquesta llibertat assegura la legitimitat dels pares envers els fills. Qualsevol ciutadana, doncs, pot manifestar lliure-

ment: «Sóc la mare d'un fill que és vostre», sense que cap perjudici bàrbar l'obligui a dissimular la veritat, si bé haurà de respondre de l'abús d'aquesta llibertat en els casos determinats per la llei.

XII

La garantia dels drets de la dona i de la ciutadana requereix una utilitat principal; aquesta garantia ha d'ésser instituïda com un avantatge per a tothom i no per a la utilitat particular d'aquelles a les quals s'ha confiat.

XIII

Per al manteniment de la força pública i per a les despeses de l'administració les contribucions de la dona i de l'home són iguals: ella participa en totes les càrregues, en tots els treballs penosos; ha de participar igualment, doncs, en la distribució dels llocs de treball, els càrrecs i les dignitats, i també en la indústria.

XIV

Les ciutadanes i els ciutadans tenen el dret de constatar per ells mateixos, o mitjançant els seus representants, la necessitat de les contribucions públiques. Les ciutadanes només s'hi poden adherir si s'admet un repartiment igual no solament en la fortuna, sinó també en l'administració pública i en la determinació de la quota, la base, la recaptació i la durada de l'impost.

XV

El conjunt de les dones, unides en la contribució amb el dels homes, tenen el dret de demanar comptes a qualsevol agent públic sobre la seva administració.

XVI

Qualsevol societat en què la garantia dels drets no estigui assegurada, ni la separació de poders determinada, no té Constitució; i la Constitució és nul·la si la majoria dels individus que componen la nació no ha cooperat a redactar-la.

XVII

Les propietats són per a tots dos sexes, ja siguin reunits o separats; són per a tothom un dret inviolable i sagrat; ningú no en pot ésser privat, com a patrimoni de la natura que és, llevat que la necessitat pública, legalment constatada, ho exigís de manera evident, i amb una indemnització justa i prèvia.

EPÍLEG

Dona, desperta't; el repic de la raó es fa sentir en tot l'univers; reconeix els teus drets. El poderós imperi de la natura ja no està envoltat de prejudicis, de fanatisme, de superstició i de mentides. La torxa de la veritat ha dissipat tots els núvols de la neciesa i de la usurpació. L'home esclau ha multiplicat les seves forces i ha necessitat recórrer a les teves per trencar les pròpies cadenes. Una vegada lliure s'ha tornat injust amb la seva companya. Oh dones!, dones, quan deixareu d'estar cegues? Quins són els avantatges que heu aconseguit amb la Revolució? Un menyspreu més acusat, un desdeny més remarcable. Al llarg de segles de corrupció, solament heu regnat sobre la debilitat dels homes. El vostre imperi ha estat destruït, i què us queda? La convicció de les injustícies de l'home. La reclamació del vostre patrimoni, basada en els savis decrets de la natura: qui podria tenir por d'una causa tan bella? El bon mot del legislador de les noces de Canà? Teniu por que els nostres legisladors francesos, correctors d'aquesta moral que ha penjat durant molt de temps de les branques de la política, però que ja no és moda, no us repeteixin: «Dones, què tenim en comú vosaltres i nosaltres?» «Tot», podríeu respondre. Si s'obstinessin en la seva debilitat i establissin aquesta inconseqüència en contradicció amb els seus principis, oposau valerosament la força de la raó a les il·lusòries pretensions de superioritat; arrecereu-vos sota els estendards de la filosofia; desplegueu tota l'energia del vostre caràcter, i aviat veureu aquests orgullosos, no pas com a servils adoradors que s'arrosseguin als vostres peus, sinó satisfets de compartir amb vosaltres els tresors de l'Ésser Suprem. Siguin quins siguin els entrebancs que us posin, és a les vostres mans poder enderrocar-los; només ho heu de desitjar.

Ocupem-nos mentrestant del panorama esfereïdor que presenta allò que heu estat en la societat i, ja que en aquest moment hem de parlar d'una educació nacional, vegem si els nostres savis legisladors pensaran en l'educació de les dones d'una manera assenyada.

Les dones han fet més mal que no pas bé. La coacció i la dissimulació és el que els pertoca. Allò que la força els havia pres, l'astúcia els ho ha retornat; han usat tots els recursos dels seus encants, i fins el més irreprotxable no se'ls podia resistir. El verí, les armes, tot se'ls sotmetia; manaven tant en el crim com en la virtut. El govern francès, sobretot, ha depès durant segles de l'administració nocturna de les dones; el gabinet no tenia secrets per a la seva indiscreció; l'ambaixada, la comandància, el ministeri, la presidència, el pontificat,² el cardenalat; en fi, tot allò que caracteritza l'estupidesa dels homes, tant profà com sagrat, tot ha estat sotmès a la cupiditat i a l'ambició d'aquest sexe menyspreable i respectat en el passat, i després de la Revolució respectable i menyspreat.

En aquesta espècie d'antítesi, quants comentaris podria fer! Només tinc un moment per fer-los, però aquest moment fixarà l'atenció de la posteritat més allunyada. Sota l'antic règim tot era viciós, tot era culpable; però es podria percebre un millorament de les coses en la substància dels vicis? Una dona només havia d'ésser bella o amable; quan posseïa aquests dos avantatges trobava cent fortunes als seus peus. Si no se n'aprofitava, si tenia un caràcter estrany o una filosofia poc comuna que la portava al menyspreu de les riqueses, llavors era considerada com una malvada; la més indecent es feia respectar amb or; el comerç de dones era una mena d'indústria feta en primera classe, i des d'ara no tindrà més crèdit. Si encara en tingués, la Revolució estaria perduda i, sota noves relacions, continuàrem sempre corromputs; encara que la raó es pot dissimular, qualsevol altre camí cap a la fortuna és tancat a la dona que

2 M. de Bernis, a la manera de Mme. de Pompadour.

l'home compra, com una esclava a les costes d'Àfrica. La diferència és gran, ja se sap. L'esclava demana a l'amo; però si l'amo li dóna la llibertat sense recompensa i a una edat en què l'esclava ha perdut tots els seus encants, què farà la desafortunada? La joguina del menyspreu fins i tot té les portes de la beneficència tancades. És pobre i vella, diuen; per què no ha sabut fer fortuna?

Uns altres exemples encara més impressionants apareixen davant nostre. Una noia sense experiència, seduïda per un home al qual estima, abandonarà els seus pares per seguir-lo; l'ingrat la deixarà uns anys més tard i, com més hagi envellit amb ell, més inhumana serà la seva deslleialtat; encara que tinguin fills, l'abandonarà de tota manera. Si és ric, es pensarà que està dispensat de compartir la seva fortuna amb les seves nobles víctimes. Si cap compromís el lliga als seus deures, violarà la seva potestat confiant-ho tot a les lleis. Si és casat, qualsevol altre compromís perd els seus drets. Quines lleis queden per redactar per tal d'extirpar el vici d'arrel? La del repartiment de les fortunes entre homes i dones, i la de l'administració pública. Es comprèn fàcilment que la que neix en una família rica guanya molt amb la igualtat de repartiment. Però quin és el destí de la que neix en una família pobre, ni que sigui amb mèrit i virtuts? La pobresa i l'oprobri. Si no és que excel·leix precisament en música o en pintura, no serà admesa en cap funció pública, encara que hi estigui capacitada. Només vull fer una pinzellada de les coses, i ja les tractaré amb més profunditat en la nova edició de totes les obres polítiques meves, que em proposo presentar al públic, amb notes, en pocs dies.

Reprenc el meu text amb relació als costums. El casament és la tomba de la confiança i de l'amor. Una dona casada pot col·locar impunement bastards al marit, i també la fortuna que no li pertany. La dona no casada només té un dret molt feble: les lleis antigues i inhumanes li rebutjaven aquest dret sobre el nom i sobre els béns del pare a favor dels fills, i no s'han fet lleis noves sobre la matèria. Si intentar donar al meu sexe una consistència honorable i justa es considera en aquest moment paradoxal

per la meua part, com si pretengués l'impossible, deixo als homes del futur la glòria de tractar sobre aquest assumpte; mentrestant, però, ens hi podem preparar per mitjà de l'educació nacional, la restauració dels costums i les convencions conjugals.

FORMA DEL CONTRACTE SOCIAL DE L'HOME I LA DONA

«Nosaltres, N. i N., moguts per pròpia voluntat, unim els termes de la nostra vida i la durada de les nostres inclinacions mútues, en les condicions següents: considerem i volem posar les nostres fortunes en comunitat, reservant-nos, malgrat això, el dret de separar-les a favor dels nostres fills i d'aquells cap als quals podríem tenir una inclinació particular, reconeixent mútuament que els nostres béns pertanyen directament als nostres fills, vinguin d'on vinguin, i que tots indistintament tenen el dret de portar el nom dels pares i les mares que els han desitjat, i ens impossem acceptar la llei que castiga el rebuig de la pròpia sang. També ens obliguem, en cas de separació, a dividir la nostra fortuna i apartar la part dels nostres fills indicada per la llei; i, en cas d'unió perfeta, el que mori renunciarà a la meitat de les propietats a favor dels fills, i si un mor sense fills, el supervivent heretarà de dret, tret que el difunt hagi disposat de la meitat del bé comú a favor de qui hagués decidit expressament.»

Heus aquí, més o menys, la fórmula de l'acte conjugal l'execució del qual us proposo. Després de llegir aquest escrit estrany, veig com s'eleven contra mi els tartufs, els puritans, el clergat i tota la seqüela infernal. Però quants mitjans morals oferirà als savis per arribar a la perfectibilitat d'un govern feliç! En donaré en poques paraules la prova física. El ric epicuri, sense fills, creu prou encertat anar a casa del veí pobre per augmentar la família. Quan hi hagi una llei que autoritzi la dona del pobre a fer adoptar al ric els seus fills, els laços de la societat seran més estrets i els costums més purs. Potser aquesta llei conservarà el bé de la comunitat i frenarà el desordre que condueix tantes víctimes als hospicis de l'oprobri, la baixesa i

la degeneració dels principis humans, en què, des de fa molt de temps, gemeix la natura. Que els detractors de la sana filosofia cessin les protestes contra els costums primitius, o que es perdin en la font de les seves cites.³

També voldria una llei que beneficiés les vídues i les senyoretes enganrades per les falses promeses d'un home del qual s'havien enamorat. Voldria que aquesta llei forqués l'inconstant a mantenir els seus compromisos, o a una indemnització proporcional a la seva fortuna. També voldria que aquesta llei fos rigorosa vers les dones, com a mínim vers les que haguessin tingut la poca vergonya de recórrer a una llei que han infringit a causa de la seva mala conducta, si n'hi hagués proves. També voldria, tal com vaig exposar a *Le Bonheur primitif de l'Homme*, el 1788, que les noies públiques se situessin en barris específics. No són les dones públiques les que més contribueixen a la depravació dels costums, sinó les dones de la societat. Si es refan aquestes, es modifiquen les altres. Aquesta cadena d'unió fraternal al principi provocarà desordre, però després produirà per fi un conjunt perfecte.

Ofereixo un mitjà invencible per elevar l'ànim de les dones: unir-les a tots els exercicis de l'home. Si l'home s'obstina a trobar impracticable aquest mitjà, que comparteixi la fortuna amb la seva dona, no per caprici seu, sinó segons la saviesa de les lleis. El prejudici cau, els costums es purifiquen i la natura recupera tots els seus drets. Afegiu-hi el casament dels capellans i el rei consolidat sobre el seu tro, i el govern francès ja no podrà perir.

Calia que digués algunes paraules sobre les pertorbacions que causa, diuen, el decret a favor dels homes de color a les nostres illes. Allí la natura tremola d'horror; allí la raó i la humanitat encara no han arribat a les ànimes endurides; allí, sobretot, la divisió i la discòrdia agiten els

3 Abraham va tenir fills del tot legítims d'Agar, serventa de la seva dona.

habitants. No es difícil endevinar els instigadors d'aquestes causes incendiàries. N'hi ha a l'Assemblea Nacional i tot, encenen a Europa el foc que ha d'abusar Amèrica. Els colons pretenen regnar com a dèspotes sobre homes dels quals són pares i germans, i desconeixent els drets de la natura en ressegueixen l'origen fins al mínim matís de la sang. Aquests colons inhumans diuen: la nostra sang circula per les seves venes, però nosaltres l'escamparem tota, si escau, per satisfer la nostra concupiscència o la nostra ambició cega.

En aquests llocs, els més propers a la natura, és on el pare desconeix el fill; sord als crits de la sang, ofega tots els encants. Què es pot esperar de la resistència que se li oposa? Obligar-la amb violència és fer-la terrible, deixar-la amb les cadenes és dirigir totes les calamitats cap a Amèrica. Una mà divina sembla estendre arreu la propietat de l'home, la llibertat. Només la llei té el dret de reprimir aquesta llibertat, si degenera en llicència; però ha d'ésser igual per a tothom, i això ho ha de reafirmar sobretot l'Assemblea Nacional en el seu decret, dictat per la prudència i per la justícia. Tant de bo poguéssiu actuar de la mateixa manera per a l'Estat de França i fer-se tan receptiva als nous abusos com ho ha sigut amb relació als antics, que cada dia es veuen més espantosos! Segons el meu parer caldria equilibrar el poder executiu amb el poder legislatiu, perquè em sembla que un ho és tot i l'altre no és res; i d'aquí naixerà, potser malauradament, la pèrdua de l'Imperi francès. Considero aquests dos poders com l'home i la dona,⁴ que han d'estar units, però iguals en força i en virtut, per fer un bon equip.

És veritat que cap individu no pot escapar del seu destí; ho he viscut avui mateix. Havia resolt i decidit no permetre'm ni un sol mot de per riure en aquest escrit, però el destí ho ha volgut d'una altra manera. Heus aquí els fets:

4 Al sopar màgic del senyor de Merville, Ninon pregunta qui és l'amant de Lluís XVI. Se li respon: és la nació, i aquesta amant corrompra el govern si pren massa imperi.

L'economia no està gens defensada, sobretot en aquesta època de misèria. Visc al camp. Aquest matí a les vuit he marxat d'Auteuil i m'he adreçat al camí que va de París a Versalles, on sovint trobem les famoses para-detes que acullen els passavolants per pocs diners. Sens dubte una mala estrella em perseguia des del matí. M'arribo a l'entrada, on ni tan sols trobo un trist cotxe aristòcrata. Descanso a les escales d'aquell edifici insolent que amagava empleats. Toquen les nou i continuo el meu camí. Un carruatge se m'ofereix, m'hi instal·lo i arribo a un quart de deu, segons dos rellotges diferents, a Pont-Royal. Agafo el cotxe de punt i volo cap a l'impressor, al carrer Christine. Hi he d'anar molt d'hora, perquè quan corregeixo proves sempre em queda alguna cosa a fer, si les pàgines no estan ben ajustades i emplenades. M'hi quedo uns vint minuts, i cansada del viatge, la composició i la impressió, decideixo anar a banyar-me al barri del Temple, on pensava dinar.

Arribo a tres quarts d'onze segons el pèndol del bany; per tant, devia una hora i mitja al cotxer; però, per no discutir-m'hi, li ofereixo 48 sols. N'exigeix més i, com és costum, es queixa. M'obstino a voler donar-li només el que li dec, perquè l'ésser equitatiu prefereix ser generós que ingenu. L'amenaço amb la llei, em diu que li és igual i que li haig de pagar dues hores. Anem a un comissari de pau —no en dic el nom per generositat, encara que l'acció autoritària que va demostrar-me mereix una denúncia formal. Ignorava, sens dubte, que la dona que reclamava justícia era responsable de tanta beneficència i equitat.

Sense tenir en compte les meves raons, em condemna sense pietat a pagar al cotxer el que aquest reclamava. Com que conec millor la llei que ell, li dic: «Senyor, m'hi nego, i us prego que tingueu en compte que no respecteu els principis del vostre càrrec.» Llavors, l'home, o més ben dit el forassenyat, s'enfada, m'amenaça amb violència si no pago immediatament, o amb tancar-me tot el dia al seu despatx. Li demano que em porti al tribunal de departament o a l'ajuntament, on em queixaré per l'abús d'autoritat. Un cop davant el magistrat, greu, amb una vestimenta polsosa i desagradable com la seva conversa, aquest em diu burlant-se:

«Sens dubte aquest afer anirà a l'Assemblea Nacional?» «Podria ésser», contesto, i me'n vaig mig enrabada mig rient del judici d'aquest modern Bride-Oison, tot dient: «I doncs, aquesta mena d'homes són els qui han de jutjar un poble il·lustrat!».

Només veiem això. Aventures semblants passen indistintament als bons i als mals patriotes. Hi ha unanimitat sobre els desordres i les divisions dels tribunals. La justícia no s'imparteix, es desconeix la llei, que la fa la mateixa policia. Prou que ho sap Déu. Ja no hi ha cotxers als quals puguem confiar els nostres afers; canvien els preus segons la seva imaginació, i diverses persones, jo mateixa, hem pagat xifres considerables anant amb cotxe. Sota l'antic règim, fos quina fos la malifeta que fessin, trobàvem la pista del seu frau, es cridava nominalment els cotxers i s'inspeccionaven amb exactitud els números; bé, anàvem segures. Què fan els jutges de pau? Què fan els comissaris, els inspectors del nou règim? Únicament ximpleries i monopolis. L'Assemblea Nacional ha de centrar tota l'atenció en aquest punt, que engloba l'ordre social.

14 de setembre de 1791

PS. Ja feia dies que aquesta obra estava redactada i encara s'ha retardat més per la impressió; quan el senyor Talleyrand, el nom del qual serà estimat sempre per la posteritat, feia pública la seva obra sobre els principis de l'educació nacional, aquest escrit ja estava en premsa. Quina alegria reconèixer-me en la mirada d'aquest orador! Ara bé, no podia ni parar la impremta ni impedir que em dominés la joia que el meu cor va sentir en conèixer la notícia que el rei havia acceptat la Constitució i que l'Assemblea Nacional —que actualment adoro, sense excloure mossèn Maury; i La Fayette és un déu— havia proclamat per unanimitat una amnistia general. Providència divina, fes que aquest goig públic no sigui una falsa il·lusió! Torna'ns corporalment tots els nostres fugitius, i que jo pugui volar al mateix pas d'un poble amant. I en aquest dia solemne rendim homenatge a la teva potestat.

**CONVENCIÓ SOBRE
L'ELIMINACIÓ DE
TOTES LES FORMES
DE DISCRIMINACIÓ
CONTRA LES DONES**

NOVA YORK 1979

Adoptada i oberta a la firma i la ratificació, o adhesió, per l'Assemblea General en la seva resolució 34/180, de 18 de desembre de 1979.

Entrada en vigor: 3 de setembre de 1981, d'acord amb l'article 27

Els Estats part en la present Convenció,

- Considerant que la *Carta de les Nacions Unides* reafirma la fe en els drets humans fonamentals, en la dignitat i el valor de la persona humana i en la igualtat de drets d'homes i dones,
- Considerant que la *Declaració Universal de Drets Humans* afirma el principi de la no discriminació i proclama que tots els éssers humans neixen lliures i iguals en dignitat i drets, i que tota persona té el dret d'invocar tots els drets i llibertats proclamats en aquesta Declaració, sense cap distinció, inclosa la discriminació per sexe,
- Considerant que els Estats part en els *Pactes Internacionals de Drets Humans* tenen l'obligació de garantir a homes i dones la igualtat en el gaudi de tots els drets econòmics, socials, culturals, civils i polítics,
- Tenint en compte les convencions internacionals concertades sota els auspicis de les Nacions Unides i els organismes especialitzats en fomentar la igualtat de drets dels homes i les dones,
- Considerant també les resolucions, declaracions i recomanacions aprovades per les Nacions Unides i els organismes especialitzats en fomentar la igualtat de drets dels homes i les dones,
- Preocupats, tanmateix, de comprovar que malgrat aquests diversos instruments, les dones continuen sent objecte d'importants discriminacions,
- Recordant que la discriminació contra les dones viola els principis de la igualtat de drets i del respecte de la dignitat humana, que dificulta

la participació de la dona, en les mateixes condicions que l'home, en la vida política, social, econòmica i cultural del seu país, que constitueix un obstacle per a l'augment del benestar de la societat i de la família i que entorpeix el ple desplegament de les possibilitats de la dona per prestar servei al seu país i a la humanitat,

- Preocupats pel fet que en situacions de pobresa, les dones tenen un accés mínim a l'alimentació, la salut, l'ensenyament, la capacitat i les oportunitats d'ocupació, com també a altres necessitats,
- Convençuts que l'establiment del nou ordre econòmic internacional basat en l'equitat i la justícia contribuirà significativament a la promoció de la igualtat entre els homes i les dones,
- Subratllant que l'eradicació de l'apartheid, de totes les formes de racisme, discriminació racial, colonialisme, neo-colonialisme, agressió, ocupació estrangeres i de la ingerència en els assumptes interns dels Estats és indispensable per a gaudir cabalment dels drets dels homes i les dones,
- Afirmant que l'enfortiment de la pau internacional i la seguretat, l'alleviament de la tensió internacional, la cooperació mútua entre tots els Estats amb independència dels seus sistemes socials i econòmics, el desarmament general i complet —en particular el desarmament nuclear sota un control internacional estricte i efectiu— l'afirmació dels principis de la justícia, la igualtat i el benefici mutu en les relacions entre països, i l'exercici del dret dels pobles sotmesos a dominació estrangera i colonial o a ocupació estrangera a l'autodeterminació i la independència, i també el respecte de la sobirania nacional i de la integritat territorial, promouran el progrés social i el desenvolupament i, en conseqüència, contribuiran a aconseguir la plena igualtat entre els homes i les dones,
- Convençuts que la màxima participació de la dona en tots els àmbits, en igualtat de condicions amb l'home, és indispensable per al desenvolupament ple i complet d'un país, el benestar del món i la causa de la pau,
- Tenint presents la gran aportació de la dona al benestar de la família i al desenvolupament de la societat, fins ara no plenament reconegu-

da, la importància social de la maternitat i la funció tant del pare com de la mare en la família i en l'educació dels fills, i conscients que el paper de la dona en la procreació no ha de ser causa de discriminació, sinó que l'educació dels infants exigeix responsabilitat compartida entre homes i dones i la societat en el seu conjunt,

- Reconeixent que per aconseguir la plena igualtat entre l'home i la dona és necessari modificar el paper tradicional tant de l'home com de la dona en la societat i en la família,
- Resolts a aplicar els principis enunciats en la *Declaració sobre l'Eliminació de la Discriminació contra les Dones*, i, per aconseguir-ho, a adoptar les mesures necessàries a fi de suprimir aquesta discriminació en totes les seves formes i manifestacions, han convingut:

PART I

Article 1

Als efectes de la present Convenció, l'expressió «discriminació contra les dones» denotarà tota distinció, exclusió o restricció basada en el sexe que tingui per objecte o per resultat disminuir o anul·lar el reconeixement, el gaudi o l'exercici per part de les dones, independentment del seu estat civil, sobre la base de la igualtat dels homes i les dones, dels drets humans i les llibertats fonamentals en l'esfera política, econòmica, social, cultural, civil o en qualsevol altra esfera.

Article 2

Els Estats part condemnen la discriminació contra les dones en totes les seves formes i convenen a seguir, per tots els mitjans apropiats i sense dilacions, una política encaminada a eliminar la discriminació contra la dona i, amb aquesta finalitat, es comprometen a:

- a) Consagrar, si encara no ho han fet, en les seves constitucions nacionals —o en qualsevol altra legislació apropiada— el principi de la igualtat dels homes i les dones, i assegurar per llei i altres mitjans apropiats la realització pràctica d'aquest principi;
- b) Adoptar mesures adequades, legislatives o d'altre caràcter —incloses sancions quan correspongui— que prohibeixin tota discriminació contra la dona;
- c) Establir la protecció jurídica dels drets de la dona sobre una base d'igualtat amb els de l'home i garantir, per la via de tribunals nacionals

competents i d'altres institucions públiques, la protecció efectiva de la dona contra tot acte de discriminació;

- d) Abstenir-se d'incórrer en tot acte o pràctica de discriminació contra la dona i vetllar sempre perquè les autoritats i institucions públiques actuïn conformement a aquesta obligació;
- e) Prendre totes les mesures adequades per eliminar la discriminació contra la dona practicada per qualssevol persones, organitzacions o empreses;
- f) Adoptar totes les mesures adequades, fins i tot de caràcter legislatiu, per modificar o eliminar lleis, reglaments, usos i pràctiques que constitueixen discriminació contra la dona;
- g) Derogar totes les disposicions penals nacionals que constitueixen discriminació contra la dona.

Article 3

Els Estats part prendran en tots els àmbits, i en particular en les esferes política, social, econòmica i cultural, totes les mesures apropiades, fins i tot de caràcter legislatiu, per assegurar el ple desenvolupament i progrés de la dona, amb l'objectiu de garantir-li l'exercici i el gaudi dels drets humans i les llibertats fonamentals en igualtat de condicions amb l'home.

Article 4

1. L'adopció per part dels Estats part de mesures especials de caràcter temporal encaminades a accelerar la igualtat de curs entre l'home i la dona no es considerarà discriminació en la forma definida en la present Convenció, però de cap manera no implicarà, com a conseqüència, el manteniment de normes desiguals o separades; aquestes mesures cessaran quan s'hagin aconseguit els objectius d'igualtat d'oportunitat i tracte.

2. L'adopció per part dels Estats part de mesures especials, fins i tot les contingudes en la present convocatòria, encaminades a protegir la maternitat no es considerarà discriminatòria.

Article 5

Els Estats part prendran totes les mesures apropiades per:

- a) Modificar els patrons socioculturals de conducta dels homes i les dones, amb la finalitat d'aconseguir l'eliminació dels prejudicis i de les pràctiques consuetudinàries i de qualsevol altra índole que estiguin basats en la idea de la inferioritat o superioritat de qualsevol dels sexes o en funcions estereotipades d'homes i dones;
- b) Garantir que l'educació familiar inclogui una comprensió adequada de la maternitat com a funció social i el reconeixement de la responsabilitat comuna d'homes i dones pel que fa a l'educació i al desenvolupament dels seus fills. S'entén que l'interès dels fills constituirà la consideració primordial en tots els casos.

Article 6

Els Estats part prendran totes les mesures apropiades, fins i tot de caràcter legislatiu, per suprimir totes les formes de tràfic de dones i explotació de la prostitució de la dona.

PART II

Article 7

Els Estats part prendran totes les mesures apropiades per eliminar la discriminació contra la dona en la vida política i pública del país i, en particular, garantiran a les dones, en igualtat de condicions amb els homes, el dret a:

- a) Votar a totes les eleccions i referèndums públics i ésser elegibles per a tots els organismes, els membres dels quals siguin objecte d'eleccions públiques;
- b) Participar en la formulació de les polítiques governamentals i en la seva execució, i ocupar càrrecs públics i exercir totes les funcions públiques en tots els nivells governamentals;
- c) Participar en organitzacions i associacions no governamentals que s'ocupin de la vida pública i política del país.

Article 8

Els Estats part prendran totes les mesures apropiades per garantir a la dona, en igualtat de condicions amb l'home i sense cap tipus de discriminació, l'oportunitat de representar el seu govern en el pla internacional i de participar en la labor de les organitzacions internacionals.

Article 9

1. Els Estats part atorgaran a les dones drets iguals que als homes per adquirir, conservar o canviar la nacionalitat. Garantiran, particularment, que ni el matrimoni amb un estranger ni el canvi de nacionalitat

del marit durant el matrimoni canviïn automàticament la nacionalitat de l'esposa, la converteixin en apàtrida o l'obliguin a adoptar la nacionalitat del cònjuge.

2. Els Estats part atorgaran a la dona els mateixos drets que a l'home pel que fa a la nacionalitat dels fills.

PART III

Article 10

Els Estats part prendran totes les mesures apropiades per evitar la discriminació contra la dona, a fi d'assegurar-li la igualtat de drets amb l'home en l'esfera de l'educació i en particular per assegurar, en condicions d'igualtat entre homes i dones:

- a) Les mateixes condicions d'orientació en matèria de carreres i capacitació professional, accés als estudis i obtenció de diplomes en les institucions d'ensenyament de totes les categories, tant en zones rurals com urbanes; aquesta igualtat s'haurà d'assegurar en l'ensenyament preescolar, general, tècnic, professional i tècnic superior, com també a tots els tipus de capacitació professional;
- b) Accés als mateixos programes d'estudis, als mateixos exàmens, a personal docent del mateix nivell professional i a locals i equips escolars de la mateixa qualitat;
- c) L'eliminació de tot concepte estereotipat dels papers masculins i femenins en tots els nivells i en totes les formes d'ensenyament, mitjançant l'estímul de l'educació mixta i d'altres tipus d'educació que contribueixin a aconseguir aquests objectiu i, particularment, mitjançant la modificació dels llibres i els programes escolars i l'adaptació dels mètodes d'ensenyament;
- d) Les mateixes oportunitats per a l'obtenció de beques i altres subvencions per cursar estudis;
- e) Les mateixes oportunitats d'accés als programes d'educació permanent, inclosos els programes d'alfabetització funcional i d'adults, amb vista particularment a reduir com més aviat millor tota diferència de coneixements que hi hagi entre homes i dones;

- f) La reducció de la taxa d'abandonament femení dels estudis i l'organització de programes per a aquelles joves i dones que hagin deixat els estudis prematurament;
- g) Les mateixes oportunitats per participar activament en l'esport i l'educació física;
- h) Accés al material informatiu específic que contribueixi a assegurar la salut i el benestar de la família, inclosa la informació i l'assessorament sobre planificació de la família.

Article 11

1. Els Estats part adoptaran totes les mesures apropiades per eliminar la discriminació contra la dona en l'esfera de l'ocupació a fi d'assegurar a la dona, en condicions d'igualtat amb els homes, els mateixos drets, en particular:
 - a) El dret a treball com a dret inalienable de tot ésser humà;
 - b) El dret a les mateixes oportunitats d'ocupació, inclòs el dret a l'aplicació dels mateixos criteris de selecció en qüestions d'ocupació;
 - c) El dret a triar lliurement professió i ocupació, el dret a l'ascens, a l'estabilitat en l'ocupació i a totes les prestacions i altres condicions de servei, i el dret a la formació professional i al reciclatge, inclòs l'aprenentatge, la formació professional superior i a la instrucció periòdica;
 - d) El dret a igual remuneració, incloses les prestacions, i a la igualtat de tracte pel que fa a un treball d'igual valor, així com a la igualtat de tracte respecte a l'avaluació de la qualitat de la feina;
 - e) El dret a la Seguretat Social, en particular en casos de jubilació, desocupació, malaltia, invalidesa, vellesa o una altra incapacitat per treballar, com també el dret a vacances pagades;
 - f) El dret a la protecció de la salut i a la seguretat en les condicions de treball, fins i tot la salvaguarda de la funció de reproducció.

2. A fi d'impedir la discriminació contra la dona per raons de matrimoni o maternitat i assegurar l'efectivitat del seu dret a fer feina, els Estats part prendran mesures adequades per a:
 - a) Prohibir, sota pena de sancions, l'acomiadament per motiu d'embaràs o llicència de maternitat i la discriminació en els acomiadaments sobre la base de l'estat civil;
 - b) Implantar la llicència de maternitat amb sou pagat o amb prestacions socials comparables sense pèrdua del lloc de feina previ, l'antiguitat o els beneficis socials;
 - c) Impulsar el subministrament dels serveis socials de suport necessaris per permetre que els pares combinin les obligacions amb la família amb les responsabilitats de la feina i la participació en la vida pública, especialment mitjançant el foment de la creació i el desenvolupament d'una xarxa de serveis destinats a l'atenció dels infants;
 - d) Prestar protecció especial a la dona durant l'embaràs en els tipus de feines que s'hagi provat que puguin resultar perjudicials per a ella.
3. La legislació protectora relacionada en les qüestions compreses en aquest article serà examinada periòdicament a la llum dels coneixements científics i tecnològics i serà revisada, derogada o ampliada segons correspongui.

Article 12

1. Els Estats part adoptaran totes les mesures apropiades per eliminar la discriminació contra la dona en l'esfera de l'atenció mèdica a fi d'assegurar, en condicions d'igualtat entre homes i dones, l'accés a serveis d'atenció mèdica, inclosos els que es refereixen a la planificació de la família.

2. Sense perjudici del que disposa el paràgraf 1 de més amunt, els Estats part garantiran a la dona serveis apropiats per a l'embaràs, el part i el període posterior al part, li proporcionaran serveis gratuïts quan sigui necessari, i li asseguraran una nutrició adequada durant l'embaràs i l'al·letament.

Article 13

Els Estats part adoptaran totes les mesures adequades per eliminar la discriminació contra la dona en altres àrees de la vida econòmica i social a fi d'assegurar, en condicions d'igualtat entre homes i dones, els mateixos drets, en particular:

- a) El dret a prestacions familiars;
- b) El dret a obtenir préstecs bancaris, hipoteques i altres formes de crèdit financer;
- c) El dret a participar en activitats d'esplai, esports i en tots els aspectes de la vida cultural.

Article 14

1. Els Estats part tindran en compte els problemes especials a què s'ha d'enfrontar la dona rural i l'important paper que exerceix en la supervivència econòmica de la família, inclòs el seu treball en els sectors no monetaris de l'economia, i prendran totes les mesures apropiades per assegurar l'aplicació de les disposicions de la present Convenció a la dona de les zones rurals.
2. Els Estats part adoptaran totes les mesures apropiades per eliminar la discriminació contra la dona en les zones rurals a fi d'assegurar en condicions d'igualtat entre homes i dones, la seva participació en el desenvolupament rural i en els seus beneficis, i en particular li asseguraran el dret a:

- a) Participar en l'elaboració i l'execució dels plans de desenvolupament a tots els nivells;
- b) Tenir accés a serveis adequats d'atenció mèdica, inclosa informació, assessorament i serveis en matèria de planificació de la família;
- c) Beneficiar-se directament dels programes de Seguretat Social;
- d) Obtenir tots els tipus d'educació i de formació, acadèmica i no acadèmica, inclosos els relacionats amb l'alfabetització funcional i també, entre d'altres, els beneficis de tots els serveis comunitaris i de divulgació a fi d'augmentar la capacitat tècnica;
- e) Organitzar grups d'autoajuda i cooperatives a fi d'obtenir igualtat d'accés a les oportunitats econòmiques mitjançant la feina per compte propi o d'altri;
- f) Participar en totes les activitats comunitàries;
- g) Tenir accés als crèdits i préstecs agrícoles, als serveis de comercialització i a les tecnologies apropiades, i rebre un tracte igual en els plans de reforma agrària i de reubicació;
- h) Gaudir de condicions de vida adequades, particularment en relació a l'habitatge, els serveis sanitaris, l'electricitat i l'abastament d'aigua, el transport i les comunicacions.

PART IV

Article 15

1. Els Estats part reconeixeran a la dona la igualtat amb l'home davant la llei.
2. Els Estats part reconeixeran a la dona, en matèries civils, una capacitat jurídica idèntica a la de home i les mateixes oportunitats per a l'exercici d'aquesta capacitat. En particular, reconeixeran a la dona iguals drets per signar contractes i administrar béns i li dispensaran un tracte igual en totes les etapes del procediment als tribunals de justícia.
3. Els Estats part convenen que tot contracte o qualsevol altre instrument privat amb efecte jurídic que tendeixi a limitar la capacitat jurídica de la dona es considerarà nul sense efecte.
4. Els Estats part reconeixeran a l'home i a la dona els mateixos drets pel que fa a la legislació relativa al dret de les persones a circular lliurement i a la llibertat per triar la residència i el domicili.

Article 16

1. Els Estats part adoptaran totes les mesures adequades per eliminar la discriminació contra la dona en tots els assumptes relacionats amb el matrimoni i les relacions familiars i, en particular, asseguraran en condicions d'igualtat entre homes i dones:

- a) El mateix dret per contreure matrimoni;
 - b) El mateix dret per triar lliurement cònjuge i contreure matrimoni només pel seu lliure albir i ple consentiment;
 - c) Els mateixos drets i responsabilitats durant el matrimoni i en ocasió de la seva dissolució;
 - d) Els mateixos drets i responsabilitats com a progenitors, sigui quin sigui el seu estat civil, en matèries relacionades amb els fills; en tots els casos, els interessos dels fills seran la consideració primordial;
 - e) Els mateixos drets a decidir lliurement i responsablement el nombre dels seus fills i l'interval entre els naixements i a tenir accés a la informació, l'educació i els mitjans que els permetin exercir aquests drets;
 - f) Els mateixos drets i responsabilitats respecte a la tutela, la curatela, la custòdia i l'adopció dels fills o institucions anàlogues quan aquests conceptes existeixin en la legislació nacional; en tots els casos, els interessos dels fills seran la consideració primordial;
 - g) Els mateixos drets personals com a marit i muller, entre els quals el dret a triar llinatge, professió i ocupació;
 - h) Els mateixos drets a cadascun dels cònjuges en matèria de propietats, compres, gestió, administració, gaudi i disposició dels béns, tant a títol gratuït com oneros.
2. No tindran cap efecte jurídic les esposalles ni el matrimoni d'algun dels infants i s'adoptaran totes les mesures necessàries, fins i tot de caràcter legislatiu, per fixar una edat mínima per a la celebració del matrimoni i fer obligatòria la inscripció del matrimoni en un registre oficial.

PART V

Article 17

1. Amb la finalitat d'examinar els progressos realitzats en l'aplicació de la present Convenció, s'establirà un Comitè per a l'Eliminació de la Discriminació contra la Dona (denominat en endavant el Comitè) compost, en el moment de l'entrada en vigor de la Convenció de divuit, i, després de la seva ratificació o adhesió pel trenta-cinquè Estat part, de vint-i-tres experts de gran prestigi moral i competència en l'esfera pròpia de la Convenció. Els experts seran elegits pels Estats part entre els seus nacionals, i exerciran les funcions a títol personal; es tindran en compte una distribució geogràfica equitativa i la representació de les diferents formes de civilització, com també els principals sistemes jurídics.
2. Els membres del Comitè seran elegits en votació secreta d'una llista de persones designades pels Estats part. Cadascun dels Estats part podrà designar una persona d'entre els propis nacionals.
3. L'elecció inicial se celebrarà sis mesos després de la data d'entrada en vigor de la present Convenció. Almenys tres mesos abans de la data de cada elecció, el secretari general de les Nacions Unides dirigirà una carta als Estats part convidant-los a presentar les candidatures en un termini de dos mesos. El secretari general prepararà una llista per ordre alfabètic de totes les persones designades d'aquesta manera, indicant els Estats part que les han designades, i la comunicarà als Estats part.

4. Els membres del Comitè seran elegits en una reunió dels Estats part que serà convocada pel secretari general i que se celebrarà a la seu de les Nacions Unides. En aquesta reunió, per a la qual formaran quòrum dos terços dels Estats part, es consideraran elegits per al Comitè els candidats que obtinguin el major nombre de vots i la majoria absoluta dels vots dels representants dels Estats part presents i votants.
5. Els membres del Comitè seran elegits per quatre anys. No obstant això, el mandat de nou dels membres elegits en la primera elecció expirarà al cap de dos anys; immediatament després de la primera elecció, el president del Comitè designarà per sorteig els noms d'aquests nou membres.
6. L'elecció dels cinc membres addicionals del Comitè se celebrarà conformement al que disposen els paràgrafs 2, 3 i 4 del present article després que el trenta-cinquè Estat part hagi ratificat la Convenció o s'hi hagi adherit. El mandat de dos dels membres addicionals elegits en aquesta ocasió, els noms dels quals designarà per sorteig el president del Comitè, expirarà al cap de dos anys.
7. Per cobrir les vacants imprevistes, l'Estat part l'expert del qual hagi cessat en les seves funcions com a membre del Comitè designarà entre els seus nacionals un altre expert a reserva de l'aprovació del Comitè.
8. Els membres del Comitè, amb l'aprovació prèvia de l'Assemblea General, percebran emoluments dels fons de les Nacions Unides en la forma i les condicions que l'Assemblea determini, tenint en compte la importància de les funcions del Comitè.
9. El secretari general de les Nacions Unides proporcionarà el personal i els serveis necessaris per a l'exercici eficaç, de les funcions del Comitè en virtut de la present Convenció.

Article 18

1. Els Estats part es comprometen a sotmetre al secretari general de les Nacions Unides, perquè l'examini el Comitè, un informe sobre les mesures legislatives, judicials, administratives o d'una altra índole que hagin adoptat per fer efectives les disposicions de la present Convenció i sobre els progressos realitzats en aquest sentit:
 - a) En el termini d'un any comptador de l'entrada en vigor de la Convenció per a l'Estat de què es tracti;
 - b) En endavant almenys cada quatre anys i, a més, quan el Comitè ho sol·liciti.
2. Es podran indicar en els informes els factors i les dificultats que afectin el grau de compliment de les obligacions imposades per la present Convenció.

Article 19

1. El Comitè aprovarà el seu propi reglament.
2. El Comitè elegirà la seva Mesa per un període de dos anys.

Article 20

1. El Comitè es reunirà normalment cada any per un període que no sobrepassi de dues setmanes per examinar els informes que se li presentin conformement a l'article 18 de la present Convenció.
2. Les reunions del Comitè es faran normalment a la seu de les Nacions Unides o a qualsevol altre lloc convenient que determini el Comitè.

Article 21

1. El Comitè, per conducte del Consell Econòmic i Social, informarà anualment l'Assemblea General de les Nacions Unides sobre les se-

ves activitats i podrà fer suggeriments i recomanacions de caràcter general basades en l'examen dels informes i de les dades trameses pels Estats part. Aquests suggeriments i recomanacions de caràcter general s'inclouran en l'informe del Comitè juntament amb les observacions, si n'hi ha, dels Estats part.

2. El secretari general de les Nacions Unides trametrà els informes del Comitè a la Comissió de la Condició Jurídica i Social de la Dona per a la seva informació.

Article 22

Els organismes especialitzats tindran dret a estar representats en l'examen de l'aplicació de les disposicions de la present Convenció que correspongui a l'esfera de les seves activitats. El Comitè podrà convidar els organismes especialitzats a presentar informes sobre l'aplicació de la Convenció en les àrees que corresponguin a l'àmbit de les seves activitats.

PART VI

Article 23

Res del que disposa la present Convenció no afectarà cap disposició que estigui més encaminada a aconseguir la igualtat entre homes i dones i que pugui formar part de:

- a) La legislació d'un Estat part; o
- b) Qualsevol altra convenció, tractat o acord internacional vigent en aquest Estat.

Article 24

Els Estats part es comprometen a adoptar totes les mesures necessàries en l'àmbit nacional per aconseguir la plena realització dels drets reconeguts en la present Convenció.

Article 25

1. La present Convenció estarà oberta a la firma de tots els Estats.
2. Es designa el secretari general de les Nacions Unides depositari de la present Convenció.
3. La present Convenció està subjecta a ratificació. Els instruments de ratificació es dipositaran en poder del secretari general de les Nacions Unides.

4. La present Convenció estarà oberta a l'adhesió de tots els Estats. L'adhesió s'efectuarà dipositant un instrument d'adhesió en poder del secretari general de les Nacions Unides.

Article 26

1. En qualsevol moment, qualsevol dels Estats part podrà formular una sol·licitud de revisió de la present Convenció mitjançant comunicació escrita dirigida al secretari general de les Nacions Unides.
2. L'Assemblea General de les Nacions Unides decidirà les mesures que, en cas necessari, hagin d'adoptar-se pel que fa a aquesta sol·licitud.

Article 27

1. La present Convenció entrarà en vigor el trentè dia comptador de la data en què hagi estat dipositat en poder del secretari general de les Nacions Unides el vintè instrument de ratificació o d'adhesió.
2. Per cada Estat que ratifiqui la Convenció o s'hi adhereixi després d'haver estat dipositat el vintè instrument de ratificació o d'adhesió, la Convenció entrarà en vigor el trentè dia a partir de la data en què aquest Estat hagi dipositat el seu instrument de ratificació o adhesió.

Article 28

1. El secretari general de les Nacions Unides rebrà i comunicarà a tots els Estats el text de les reserves formulades pels Estats en el moment de la ratificació o de l'adhesió.
2. No s'acceptarà cap reserva incompatible amb l'objecte i el propòsit de la present Convenció.

3. Tota reserva podrà ésser retirada en qualsevol moment per mitjà d'una notificació a aquest efecte dirigida al secretari general de les Nacions Unides, el qual n'informarà tots els Estats. Aquesta notificació entrarà en vigor la data de la recepció.

Article 29

1. Tota controvèrsia que sorgeixi entre dos o més Estats part respecte a la interpretació o aplicació de la present Convenció que no se solucioni mitjançant negociacions, se sotmetrà a l'arbitratge a petició d'un aquests Estats. Si en el termini de sis mesos comptadors de la data de presentació de sol·licitud d'arbitratge, les parts no aconsegueixen posar-se d'acord sobre la forma d'aquest, qualsevol de les parts podrà sotmetre la controvèrsia al Tribunal Internacional de Justícia mitjançant una sol·licitud presentada d'acord amb l'Estatut del Tribunal.
2. Tot Estat Part, en el moment de la firma o ratificació de la present Convenció o de la seva adhesió, podrà declarar que no es considera obligat pel paràgraf 1 del present article. Els altres Estats part no estaran obligats per aquest paràgraf davant cap Estat part que hagi formulat aquesta reserva.
3. Tot Estat part que hagi formulat la reserva prevista en el paràgraf 2 del present article podrà retirar-la en qualsevol moment notificant-ho al secretari general de les Nacions Unides.

Article 30

La present Convenció, els textos àrab, xinès, espanyol, francès, anglès i rus de la qual són igualment autèntics, es disposarà en poder del secretari general de les Nacions Unides. Per què així consti, els infrascrits, degudament autoritzats, firmen la present Convenció.

DECLARACIÓ DE PEQUÍN

PEQUÍN 1995

1. Nosaltres, els governs que participem en la IV Conferència Mundial sobre les Dones,
2. Reunits a Pequín al setembre de 1995, any del cinquantè aniversari de les Nacions Unides,
3. Decidits a promoure els objectius d'igualtat, desenvolupament i pau per a totes les dones del món, per interès de tota la humanitat,
4. Reconeixent les veus de les dones de tot el món, tenint en compte la diversitat de les dones, les seves funcions i circumstàncies, prestant homenatge a les dones que han aplanat el camí i inspirats per l'esperança present en la joventut del món,
5. Reconeixem que la situació de les dones ha avançat en alguns aspectes importants durant l'últim decenni, però que no ha estat un progrés homogeni, que les desigualtats entre homes i dones persisteixen i hi continua havent obstacles importants que impliquen conseqüències greus per al benestar de tots els pobles,
6. També reconeixem que aquesta situació és agreujada per una pobresa creixent, que afecta la vida de la major part de la població mundial —especialment la dels nens i nenes—, i que té els orígens en l'àmbit nacional i en l'internacional,
7. Ens comprometem, sense reserves, a combatre aquestes limitacions i obstacles per tal de promoure l'avenç i l'apoderament de les dones de tot el món, i convenim que exigeix acció urgent, amb decisió, esperança, cooperació i solidaritat, ara i durant el segle que ve.

Reafirmem el nostre compromís de:

8. Defensar la igualtat de drets i la dignitat humana inherent en dones i homes, tots els altres propòsits i principis recollits en la *Carta de les Nacions Unides*, la *Declaració Universal dels Drets Humans* i altres instruments internacionals de drets humans, en particular la *Convenció sobre l'Eliminació de totes les formes de Discriminació contra les Dones* i la *Convenció sobre els Drets de Nenes i Nens*, com també la *Declaració sobre l'Eliminació de la Violència contra les Dones* i la *Declaració sobre el Dret al Desenvolupament*;
9. Assegurar la completa implementació dels drets humans de les dones i de les nenes com una part inalienable, integral i indivisible de tots els drets humans i llibertats fonamentals;
10. Construir sobre el consens i els progressos assolits en anteriors cimeres i conferències de les Nacions Unides: sobre les Dones, celebrada a Nairobi l'any 1985; sobre la Infància, celebrada a Nova York l'any 1990; sobre el Medi Ambient i el Desenvolupament, celebrada a Rio de Janeiro l'any 1992; sobre els Drets Humans, celebrada a Viena l'any 1993; sobre la Població i el Desenvolupament, celebrada al Caire l'any 1994; i sobre el Desenvolupament Social, celebrada a Copenhaguen l'any 1995, amb els objectius d'aconseguir la igualtat, el desenvolupament i la pau;
11. Aconseguir l'aplicació plena i efectiva de les *Estratègies de Nairobi orientades al futur per a l'avenç de les dones*;
12. Promoure el paper i l'avenç de les dones, inclosos els drets a la llibertat de pensament, de consciència, de religió i de creences, la qual cosa contribueix a la satisfacció de les necessitats morals, ètiques, espirituals i intel·lectuals de les dones i dels homes, individualment o en comunitat amb altres persones, i garantir, per tant, la possibilitat de realitzar tots els seus potencials a la societat i de configurar les seves vides d'acord amb les seves pròpies aspiracions.

Estem convençuts que:

13. La potenciació del paper de la dona i la seva plena participació en condicions d'igualtat en totes les esferes de la societat, inclosa la participació en els processos de presa de decisions i l'accés al poder, són fonamentals per aconseguir la igualtat, el desenvolupament i la pau;
14. Els drets de les dones són drets humans;
15. La igualtat de drets, d'oportunitats i d'accés als recursos, la distribució equitativa de les responsabilitats respecte de la família i una relació harmoniosa entre dones i homes, són indispensables tant per al seu benestar i el de les seves famílies com per a la consolidació de la democràcia;
16. L'eradicació de la pobresa, basada en el creixement econòmic sostingut, en el desenvolupament social, en la protecció del medi ambient i en la justícia social, requereix la implicació de les dones en el desenvolupament econòmic i social, la igualtat d'oportunitats i la plena participació i en igualtat de condicions els homes i les dones, tant agents com beneficiaris, d'un desenvolupament sostenible centrat en les persones;
17. El reconeixement explícit i la reafirmació del dret de totes les dones a controlar tots els aspectes de la seva salut, en particular la pròpia fecunditat, és bàsic per a la potenciació del seu paper;
18. La pau local, nacional, regional i mundial es pot assolir i està inextricablement vinculada a l'abast de les dones, que són una força fonamental per al lideratge, la resolució de conflictes i la promoció d'una pau duradora a tots els nivells;
19. És imprescindible dissenyar, aplicar i fer el seguiment —a tots els nivells i amb la participació de les dones— de polítiques i programes eficaços, eficients i que es reforcin entre ells des d'una perspectiva

de gènere, incloses les polítiques i programes de desenvolupament, per tal de potenciar el paper i el progrés de les dones;

20. La participació i contribució de la societat civil, en particular dels grups de dones i xarxes d'altres organitzacions no governamentals i organitzacions populars, amb ple respecte de la seva autonomia, en cooperació amb els governs, són importants per a una aplicació i seguiment eficaços de la *Plataforma per a l'Acció*;
21. El compliment de la *Plataforma per a l'Acció* requereix el compromís dels governs de la comunitat internacional. En assumir compromisos d'acció a nivell nacional i internacional, inclosos els assumits a la Conferència, els governs i la comunitat internacional reconeixen la necessitat de prendre mesures prioritàries per al progrés i l'apoderament de les dones.

Estem decidits a:

22. Intensificar els esforços i les accions per aconseguir, abans que s'acabi el segle xx, els objectius de les *Estratègies de Nairobi orientades al futur per al progrés de les dones*;
23. Assegurar a totes les dones i nenes el gaudi de tots els drets humans i les llibertats fonamentals, i prendre mesures eficaces contra les violacions d'aquests drets i llibertats;
24. Adoptar totes les mesures que siguin necessàries per eliminar totes les formes de discriminació contra les dones i les nenes, i eliminar tots els obstacles per a la igualtat entre dones i homes i per a l'apoderament i el progrés de les dones;
25. Encoratjar els homes perquè participin plenament en totes les accions encaminades a la igualtat;

26. Promoure la independència econòmica de les dones, la feina inclosa, i eradicar la càrrega persistent i cada vegada més gran de la probresa que recau sobre les dones; lluitar contra les causes estructurals d'aquesta pobresa per mitjà de canvis en les estructures econòmiques i garantint la igualtat d'accés a totes les dones —incloses les de les zones rurals, com agents vitals del desenvolupament— als recursos productius, a les oportunitats i als serveis públics;
27. Promoure un desenvolupament sostenible centrat en les persones, inclòs el creixement econòmic sostingut, per mitjà de l'ensenyança bàsica, l'educació permanent, l'alfabetització i capacitació i l'atenció primària de la salut per a dones i nenes;
28. Fer passes positives amb la finalitat de garantir la pau per al progrés de les dones i reconeixent el lideratge que han exercit en el moviment per la pau, treballar activament cap al desarmament general i complet sota el control internacional estricte i eficaç, i donar suport a les negociacions per a la concertació, sense demora, d'un tractat universal de prohibició dels asajos nuclears, verificable, efectiu i de forma multilateral, que contribueixi al desarmament nuclear i a la prevenció de la proliferació de les armes nuclears en tots els seus aspectes;
29. Prevenir i eliminar totes les formes de violència contra les dones i les nenes;
30. Assegurar la igualtat d'accés i la igualtat de tracte d'homes i dones en l'educació i l'atenció a la salut i promoure tant la salut sexual i reproductiva de les dones com l'educació;
31. Promoure i protegir tots els drets humans de les dones i les nenes;
32. Intensificar els esforços per assegurar el gaudi —en igualtat de condicions, de tots els drets humans i llibertats fonamentals— a totes les dones

i nenes que s'enfrontin amb múltiples barreres per al seu apoderament i el seu progrés en factors com la raça, l'edat, l'idioma, l'origen ètnic, la cultura, la religió o la discapacitat, o perquè són població indígena;

33. Garantir el respecte del dret internacional, inclòs el dret humanitari, amb la finalitat de protegir especialment les dones i les nenes;
34. Desenvolupar al màxim el ple potencial de les nenes i de les dones de totes les edats, assegurar la seva plena participació —en igualtat de condicions— en la construcció d'un món millor per a totes les persones i promoure el seu paper en el procés de desenvolupament;
35. Garantir l'accés de les dones —en igualtat de condicions— als recursos econòmics, inclosos la terra, el crèdit, la ciència i la tecnologia, la formació professional, la informació, les comunicacions i els mercats com a mitjà per promoure l'avenç i l'apoderament de les dones i les nenes, fins i tot mitjançant l'augment de la seva capacitat per gaudir dels beneficis de la igualtat d'accés a aquests recursos, per la qual cosa es recorrerà a la cooperació internacional, entre altres;
36. Garantir l'èxit de la *Plataforma per a l'Acció*, la qual cosa exigirà un fort compromís dels governs i els organismes i institucions internacionals a tots els nivells. Estem fermament convençuts que el desenvolupament econòmic, el desenvolupament social i la protecció del medi ambient són elements interdependents i sinèrgics del desenvolupament sostenible, que és el marc dels nostres esforços per aconseguir una millor qualitat de vida per a totes les persones. Un desenvolupament social equitatiu que reconegui l'apoderament de les persones pobres, en particular de les dones, per utilitzar els recursos ambientals de forma sostinguda, és necessari per al desenvolupament sostenible. També reconeixem que el creixement econòmic sostingut de base àmplia, en el context del desenvolupament sostenible, és necessari per donar suport al desenvolupament social i a la justícia social. L'èxit de la *Plataforma per a l'Acció* també requerirà

una mobilització adequada de recursos per a l'avenç de les dones a nivell nacional i internacional, com també recursos nous i addicionals per als països en vies de desenvolupament procedents de tots els mecanismes de financiació disponibles —fonts multilaterals, bilaterals i privades incloses— recursos financers per enfortir la capacitat de les institucions nacionals, subregionals, regionals i internacionals; un compromís d'aconseguir la igualtat de participació de les dones i els homes en tots els òrgans i processos de determinació de polítiques a nivell nacional, regional i internacional, i l'establiment o enfortiment de mecanismes a tots els nivells per retre compte a totes les dones del món;

37. Garantir també l'èxit de la *Plataforma per a l'Acció* en els països amb economies en transició, la qual cosa exigirà cooperació i assistència internacionals constants;
38. Per mitjà d'aquest document, adoptem i ens comprometem, com a governs, a aplicar la següent *Plataforma per a l'Acció*¹, garantint que en totes les nostres polítiques i programes quedi reflectida la perspectiva de gènere. Instem el sistema de les Nacions Unides, les institucions financeres regionals i internacionals i les altres institucions regionals i internacionals rellevants, totes les dones i tots els homes, com també les organitzacions no governamentals, amb ple respecte de la seva autonomia, i tots el sectors de la societat civil, a que es comprometin i a que contribueixin plenament, en cooperació amb els governs, a l'aplicació d'aquesta *Plataforma per a l'Acció*.

* Text aprovat el 15 de desembre de 1995 a Pequín.

1 Podeu consultar el contingut de la *Plataforma per a l'Acció* a l'enllaç:
www.un.org/womenwatch/daw/beijing/index.html

